

Z O R A

**GLASILO KATOLIŠKO-
NARODNEGA DIJAŠTVA**

LETNIK XV. - ŠT. 2.

ZORA IZHAJA VSAK MESEC 20 EGA TER
STANE CELOLETNA NAROČNINA K 4.—,
:: ZA DIJAKE K 2.— ::

KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI

Vsebina:

	Stran
V svobodi zmot. (Fr. Trdan)	25
Sestanek slovenskih katoliškonarodnih abiturientov v Velikoveu (F. J.) (Dalje.)	28
Nekaj o ameriškem šolstvu. (John B.) (Konec.)	29
Nekaj nesložitnih misli. (J. P.)	31

Visokošolsko dijaštvo:

Nekaj zgodovine razmerja naših društev do radikalnih. — Socialni kurz na Svetem Joštu pri Kranju. — Krakov	34—37
--	-------

Srednješolsko dijaštvo:

Beseda srednješolcem	37
----------------------	----

Glasnik:

Umrli je. — Slov. kat. akad. društvo „Danica“ na Dunaju. — Slov. kat. akad. tehn. društvo „Zarja“ v Gradcu. — Hrv. kat. akad. društvo „Hrvatska“ na Dunaju. — Hrv. akad. društvo „Domagoj“ v Zagrebu. — Slovenska dijaška zveza. — Tudi klerikalna bisaga! — Nabirajte jubilejne znamke! — Slovenska Liga katoliških akademikov	38—39
---	-------

Listek:

Naš koledarček. — Dijaški almanah. — Auf Österreichs hohen Schulen. — Protestant o katoliški cerkvi	40
---	----

Priloga „Prvi cveti“:

... očem brez sanj ... Cirilov	1
Brodnik Matija. Slika. Zorislav	1
Ocene	6—8

Na platnicah:

Na naslov „Omladine“. — Epilog k ljubljanskim dogodkom. — Iz prijateljskih krogov slov. katol. mislečega dijaštva. — Listnica uredništva.	
---	--

Slovenska dijaška zveza, Ljubljana, Franciškanske ulice. — Slovensko kat. akademično društvo „Danica“, Dunaj, VIII., Schönborngasse 9, IV., 24. — Slovensko katol. akademično
 ♦♦ društvo „Zarja“, Gradec, Leechgasse 30. ♦♦
 Uredništvo „Zore“: Fr. Stelè, phil., Dunaj (Wien) XVIII.
 ♦♦ Schulgasse 30. III./19. ♦♦

Naročnina naj se blagovoli pošiljati potom čekov pošt. hran., ali pa po nakaznici na
 upravništvo „Zore“, Ljubljana, pisarna Katoliške tiskarne.

Na naslov »Omladine«. Stara je že resnica, da človek, iz mesa in krvi, vidi v svoji hiši samo snago, v hiši sosedu pa polno nesnage in smeti. Zopet pa je resnica, da je človek za svoj hišni inventar bolj kratkoviden in se mnogokrat zgodi, da njegova dalekovidnost prenese smeti iz lastne hiše v sosedovo hišo. Ali je tudi radikalna mladina taka? — V 6. številki letošnjega letnika se bavi s sestankom katoliških abiturientov v Velikovcu. Da se je sestanek vršil v narodno ogroženih krajih, jo veseli. »Zlasti naj bi se na Koroškem množili dijaški sestanki, ki so v narodno-vzgojnem oziru nemale važnosti.« Tudi mi smo tega mnenja in v tem oziru nas tudi radikalni sestanki vesele. V tem oziru imata obe struji še snažno vežo; od veže naprej proti notranjosti pa je snaga doma samo v radikalni hiši. Oni na obmejnih sestankih niso kovali strankarskega kapitala, njih govornik ni še nikdar žalil slovenskih bratov, nikdar ni napredno dijaštvo stavilo sebe za vzgled ter dolžilo nasprotnike narodnega izdajstva itd., akoravno mu argumentov in dejstev ne bi primanjkovalo. — Nekaj besed »Omladini« v odgovor. Vodilo letošnjega sestanka katoliških abiturientov je bil ravno narodni moment; narodna vzgoja, narodna obrambna misel, narodno delo. To je bila vsebina štirih referatov, to lahko spričajo vsi udeležniki in tudi dopisnik »Omladine«, če je bil namreč zraven in če se že prej ni pridušil, da bo na sestanku slišal tisto, kar stoji v 6. številki »Omladine« letošnjega letnika, in niti z enim ušesom tistega, kar se je govorilo. Da bo pa »Omladina« mirna glede svojega načela, da naj se na obmejnih sestankih razpravlja samo o narodnem in dijaškem socialnem vprašanju, naj sprejme na znanje, da se je tudi o dijaško-socialnem vprašanju precej govorilo. Tudi principielnih vprašanj slovenskega dijaštva so se v debati pri referatu tov. Jazbinška: »Dijak — cvet in sad svojega naroda« — dotaknili, toda ravno tu je v »Omladini« imenovani Jež bil mnenja, da je pri nas slično s preveliko politično strastjo tudi strankarska strast v slov. dijaških strujah preveč razvita, da je prestopila dostojne meje. Pozival je udeležnike, da naj vsi skrbimo, da se osebna strast ne razširi, ampak zatré. Bodimo z nasprotnikom v boju dostojni in pošteni, nikdar surovi, v načelih odločni. Ravno tako isti abiturient Jež ni samo povdarjal, da sestanek ni naperjen proti Nemcem, naperjen v tem smislu, da nismo prišli v nemčurski Velikovec po nepotrebnem izzivat in se pretepat, — ampak je že pri pozdravnem večeru določno povedal, da se hočejo katoliški dijaki v Velikovcu ne samo spoznavati (gotovo je bilo tudi to namen, kar je tudi radikalnih sestankov namen), ampak — in to je bilo glavno — da hočejo na narodni meji, tako ogroženi, spoznati slovensko ljudstvo, njegovo življenje, da si tu pred očmi svojega in sovražnega naroda zatrdijo še enkrat prisego, delati za boljšo bodočnost svojega naroda. Isti abiturient Jež je v svojem govoru koroškemu slovenskemu ljudstvu zatrjeval, da ima ljudstvo pravico, da naj dijak kot poznejši inteligent pomaga in vrne stokrat ljubezen in vse žrtve, ki mu jih je z ljubeznijo darovalo to ljudstvo z rojstvom in za časa mladosti. Poslanec Grafenauer je navduševal ljudstvo v boju za pravice našega naroda, pozival ljudi, naj zaupajo slovenskemu učitelju in naj ga podpirajo v njegovem težkem boju. S pozivom za narodno delo, očiščeno separatizma, je kanonik Dobrovč zaključil sestanek.

»Omladina« pa piše o očitjanju narodnega izdajstva slovenskim radikalcem (naj dokaže le eno očitjanje!), o vseh mogočih grehih, ki se niso grešili, ker še nanje nihče mislil ni. Stoji tudi v »Omladini«, da so si bili vsi navzoči edini v obsojanju naprednega slovenskega dijaštva, da se je očitno in javno povdarjalo geslo: boj proti brezverskim narodno-radikalnim tovarišem. Odgovor nato je že znan po vsem Slovenskem. »Omladina« se je tako vživela v te prisilne predstave, da po njenih mislih katoliško-narodni abiturienti in akademiki morejo in morajo živeti samo od obsojanja brezverskih narodno-radikalnih dijakov, da je ta pripomba v tej ali oni obliki gotovo v vsakem poročilu o gibanju, sestankih in predavanjih katoliško-narodnega dijaštva neizogibna. — Na Koroškem vas ni nihče imenoval »brezverce«, če hočete biti to tudi tam, ste se sami za take razglasili.

Epilog k ljubljanskim dogodkom. Na Dunaju se je zgodilo nekemu našemu tovarišu prijetno iznenadenje, da so ga brez pravega vzroka odslovili iz Studentenhajma. Bil je v pretečenem semestru provizorično vsprejet. V štatutih stoji, da imajo definitivno sprejeti prednost pred drugimi kompetenti, prošnje pro-

vizorično vsprejetih se pa uvrste med prošnje novih kompetentov. V praksi so pa do tega tečaja imeli prednost tudi »provizorični«, ki so vendar že en cel tečaj v zavodu in je to samo po sebi umevno. Toda sedaj so se naenkrat oddaljili od te prakse. Dotični tovariš je mesto osem predpisanih ur priložil spričeval za 14 ur. Razven tega je njegovo ubožno spričevalo danes ravno tako, kakor pred enim tečajem, ko so ga na podlagi tega spričevala sprejeli v zavod. Pojasnilo se mu je od kompetentne strani v zelo čudnem tonu, da ima prosvetev oče od svojega posestva letno 38 kron čistega dobička — 2000 kron dolga, ki je tudi naveden v ubožnem listu, je mož sine studio prezrl — da je torej njegova dolžnost, svojega sina podpirati. Po takih pojasnilih človek vé, pri čem da je. Vsprejet na novo ni bil noben Slovenec, niti »vorgemerkt«, kakor se pravi, noben. Pri prošnjah so sekirali. V splošnem podpornem društvu se je primerilo istemu tovarišu, da je bil odslovljen, »weil die Herren aus Krain krawalieren«; povedalo se mu je to v takem tonu in s takim akcentom, da je bil tovariš prisiljen hudiča izganjati z Belcebubom in postati surov, kar je momentano pomagalo. Ko si je isti tovariš poiskal novega stanovanja, sta ob 9. zvečer gospodar in gospodinja, ki jima je po neprevidnosti razodel, da je Slovenec, na najsurovejši način zahtevala od njega denar za stanarino, če prav jima je obljubil pod častno besedo, da ga jima preskrbi drugi dan. Bil je prisiljen zvečer zapustiti stanovanje in iti nazaj na staro stanovanje prenočit, obenem pa še požrejši najnesramnejše zasramovanje: »Die Slowenen sind ein keckes, hinterlistiges, betrügerisches Volk!« in še par grobih osebnih razžaljenj. — Tudi drugi tovariši pripovedujejo zanimive stvari, kako so vlagali prošnje pri »Georgius-Verein«-u, kako je bilo pri kolokviju itd. — Človek vzdihne nehote po zlati prostosti, ki bi mu omogočila prosto besedo, da bi ne bilo ničesar ljubeznjivemu bližnjemu ostati na dolgu. Velikokrat smo že zahtevali in zahtevamo zopet: »Dajte nam svojo univerzo!« Veliko denarja izdajajo naši ljudje za podpore, ki jih ne uživajo vedno sinovi istega naroda. Ali bi ne bilo mogoče, da bi katoliški Slovani, ki se sedaj, hvala Bogu, vedno bolj zbližujejo, začeli misliti na skupen »Slovenski dijaški dom« na Dunaju. Stvar bi ne bila nemogoča in bi lahko zelo mnogo koristila našim kulturnim prizadevanjem. Pri naših narodnih nasprotnikih pa upajmo, da se prejalislej uresniči pregovor: »Ošabnost gre pred padcem«.

Iz prijateljskih krogov slov. katol. mislečega dijaštva. V preteklih velikih počitnicah — in tudi druga leta — so se pri naših somišljenikih zglaševali razni hrvaški dijaki: gimnazijci, pripravniki, realci itd. Prav je, in veselimo se tega, če pridejo našo lepo domovino pogledat tudi hrvaški dijaki in s celim srcem smo pripravljeni podpirati jih in jim iti na roko. Toda ne kakim vagabundom in tudi ne liberalnemu dijaštvu, ampak samo tistim, ki se zbirajo v hrvaških katoliških dijaških organizacijah. Včasih pa podpore in gostoljubja prosijo in se izdajajo za hrvaške dijake tako sumljive osebnosti, da bi človek najrajše žandarmerijo aviziral; ali se pojavi eden ali dva ali več mladeničev, ki jim je po govorjenju poznati, da so res dijaki, a človek ne vé, ima li pred seboj svoje prijatelje ali skrite sovražnike. Vagabundstva in liberalizma te ali one vrste pa slovenski krščanski krogi niso pripravljeni podpirati, pa naj bo hrvaškega ali pa kitajskega izvora! Zato naj hrvaški katoliški visokošolci že zdaj med letom mislijo na to, kako bi hrvaškim srednješolcem in tudi potujočim, na slovensko podporo računajočim visokošolcem preskrbeli legitimacije, glaseče se na imena in podpisane od predsednika in tajnika »Hrvatske« ali »Domagoja«. Imena društev, ki bodo podpisala take legitimacije naj se objavijo v »Slovincu«. Takim hrvaškim dijakom potem velja slovenskih katoliških krogov »odprto srce in odprte roke«.

Listnica uredništva. Prosim, da se dopošilja gradivo vedno do 5. vsakega meseca. — Velečastiti g. Štefan Turkuš, župnik v Sromljah, je daroval za »Zoro« 10 K, za kar mu izrekamo najiskrenejšo zahvalo. — Vse gospode naročnike opozarjamo, da naj se naročnina in vse upravištva se tičeče reči (reklamacije itd.) naslavljajo na upravištvo. — G. —ri—: Hvala za poročilo. Ne morem priobčiti v »Zori«, ker take reči spadajo v dnevnik. Vendar pa je prav, da ste sporočili, ker mi to poročilo lahko o priliki še dobro služi. Poročajte pridno i nadalje. — Vsem gg. dopisnikom: Pride vse na vrsto. Radi preoblega gradiva smo morali marsikaj odložiti za prihodnjo številko.

ZORA

GLASILO KATOLIŠKO-NARODNEGA DIJAŠTVA

2. ZVEZEK

Fr. Trdan:

V svobodi zmot.

Živimo v času evolucije: vse, kar biva, se razvija iz nepopolnega v popolnejše. Na svetu ni nič stalnega, nič stalno resničnega, nič stalno dobrega in lepega. Je pač značilen znak naše dobe neprestano izpreminjanje, nestalnost in needinost. In posledica: razdor v umetnosti, zmešnjava v vedi.

Pečat evolucije nosi tudi mlada radikalna stranka »omladina«. Ampak razvoj »omladine« je v diametralnem nasprotju z načelom evolucionistov: »omladina« se razvija iz nepopolne v še bolj nepopolno. To je sicer žalostno dejstvo, ampak resnično.

Ko si je pred leti mlado naprednjaštvo oskrbelo glasilo »Omladino«, je v svoj program privzelo tudi zapeljivo pozornico (Losungswort): vera je privatna zadeva. Dalekovidni misleči so sprevideli to novo, pogubonosno stremljenje ter mu napovedali njega nujno posledico: zdvojeni nihilizem. Taka je namreč logična pot krivih načel. Radikalizem, kakor ga nasprotniki pojmujejo, mora v svojih zadnjih konsekvencah voditi do skrajnosti, do popolnega razdora s cerkvijo, vero, s krščansko kulturo. In tako se je zgodilo. V »Dijaškem Almanahu« za leto 1908/09 je znova označen pomen krilatih besed: vera je privatna zadeva. Ako vsebino, polno nejasnosti in nedoslednosti, analiziramo, dobimo ta-le zastareli izrodek: Privzgojeno versko prepričanje, kvarno razumu, svobodi in napredku, je treba iztrebiti. Z dejanskim bojem proti cerkvi, stari in mogočni nasprotnici vsake svobode. Pravo Voltairejevo načelo — ecrasec l'infame presajeno na slovenska tla.

Vera ni znanost! O njunem ozkem stiku se je tudi pri nas že mnogo pisalo in razpravljalo. Opozarjam le na »Rimskega Katolika« in »Katoliškega Obzornika«. Vera ne izključuje znanosti, prava znanost ne izključuje vere. Vera more iskati svojo upravičenost v dognani znanstveni resnici. Vera kot znanost je dejanje razuma, razum pa ustvarjen za spoznanje. Odrekati razumu možnost spoznanja, bi se reklo, živemu človeku odrekati življenje. Spoznanje ni družega, kot soglasje razuma s predstavljajočim se mu predmetom. A to soglasje je resnica. Razum po svoji

naravi teži po resnici kot fiziško telo vsled težnosti po središču zemlje. Fiziško telo najde svoj cilj v zemlji, iz katere je prirastlo, duhovno telo pa ima svoj končni smoter v svojem vzroku, v Bogu, v večni resnici, ki se je v čutni obliki razodela človeštvu.

In smoter prave znanosti, ali ni tudi spoznanje resnice! Saj je resnica najzvestejši kažipot k pravici, a pravica trdna podlaga blagostanju.

Razvidno je, da prava znanost ne more biti pristrižena po veri, obe, vera in znanost, imata skupno najlepšo hčerko — resnico. Zato pa pravo naravno spoznanje ne more voditi »do velike duševne krize« in tudi ne »podpirati fundamenta, na katerega je katoliško vzgojen dijak opiral svoje katoliško svetovno naziranje«. Znati je treba prej nego verovati. Slepe vere Cerkev ne tirja in ne »postavlja vse fantazije po spoznanju hrepeneče duše nad vsako resnico, ki je dostopna podzemeljskim duhovom«. Ampak »principielno podrejanje razuma pod dogmo«! Kaj pa si predstavljate pod dogmo? Kaj je dogma? »Ali ni izraz spoznav, brez katerih človeštvo ne more živeti, ki si jih pa samo, če sploh, vsaj zlahka ne more pridobiti«. (»Kat. Obzornik« 1905, str. 1.) In ta »izraz spoznav« naj je kvaren »političnemu, duševnemu ali nravnemu napredku«!

Zanimiva je slovesna izjava velikega matematika in prirodoslovca Louis Cauchy-a: »Jaz sem kristjan, to je, verujem v božanstvo Jezusa Kristusa, s Tyhom, Brahom, Kopernikom, Descartes-om, Newtonom, Fermatom, Leibnitzem, Pascalom, Grimialdom, Eulerom, Guldinom, Boskovičem, Gerdilom, z vsemi velikimi astronomi, z vsemi velikimi fiziki, z vsemi velikimi matematiki prešlih vekov. Jaz sem katoličan; in ako bi me kdo vprašal, kakšne razloge imam za to, bi mu drage volje odgovoril. Takrat bi se izkazalo, da moje versko prepričanje ni rezultat starih predsodkov, ampak rezultat temeljitega raziskavanja. Jaz sem iskren katoličan, kot so bili Corneille, Racine, La Bruyère, Bourdaloue, Fenelon, in kakor so bili in so še mnogi in najrazboritejši možje naše dobe izmed onih, ki so najvišje proslavili eksaktne vede, filozofijo, književnost, in ki so najlepše rešili naše akademije.« (Valson, Vie de Cauchy, I., 173.)

Krivda nevere in boj proti Cerkvi ne tiči v »nesoglasju vere in znanosti«. Ubrana harmonija ni nesoglasje. »Površno znanje«, je rekel Bakon Verulamski, osnovatelj moderne znanosti, »odvrača od Boga, globoka in temeljita znanost vodi k Bogu.«

V Cerkvi je doma resnica, ki je osvobodila človeštvo. Komur strast še ni popolnoma zatemnila razuma in ima le nekoliko vpogleda v zgodovino preteklosti, mora priznati, da je prav Cerkev v vseh stoletjih bila edina nositeljica prave kulture. Res je, krščanska znanost, krščanska kultura je vzrastla: na poganskih razvalinah. Na polju znanosti in umetnosti, ki so ga obdelovali grški in rimski modrijani, srečavamo v krščanski dobi cerkvene očete. Mnogi izmed njih — Ambrozij, Hieronim, Avguštin, Zlatoust i: dr. — so pred vstopom v krščanstvo pohajali poganske šole in dobro poznali pogansko znanost in jo tudi visoko cenili. Vsprejeli so

kleno zrno, a odločno zavrgli in pobijali nezdrave nauke epikureizma in stoicizma, Pitagore in neoplatonizma. Schopenhauer, in za njim tudi eden znanih modernih filozofov na dunajski univerzi, označuje ta odpor krščanskih filozofov nasproti tedanjemu, preperelemu klasicizmu za najstrožji pesimizem, ki je edini krščanstvu pripomogel do zmage nad grškim in rimskim poganskim svetom. Za tema ponavljajo taisto »omladinaši« in tako tuje blago prodajajo za svoje nove pridobitve. In tu jim ne manjka »znanstvene vesti in poštenja«!?

Krščansko svetovno naziranje, krščanska morala ni pesimistična; v krščanstvu je najblažji optimizem doma. V francoski revoluciji tako profanirano načelo svobode, enakosti in bratstva je pognalo na krščanskih tleh. Iz spisov novega zakona diha duh, ki edini zna ceniti zmisel življenja in ki edini more odgovoriti na velika vprašanja — o Bogu in posmrtnosti, na katera poganska filozofija ni dala in ni mogla dati zadostnega odgovora.

Pa najboljši dokaz o Cerkvi, o katoliški velesili nosite »omladinaši« v samih sebi. Vi dobro uvidite, da religioznega čuta ne morete zatreti ne v sebi, ne v svojih učencih, ne v dobrem, globokovernem slovenskem narodu. »Bojevat se danes naravnost proti temu čutu, bi se reklo, pognati človeka v boj proti samemu sebi.« In vendar napovedujete boj veri, verskemu prepričanju. Doslednost! Ali ne previdite zlih posledic za-se in za svoj narod! Ali se ne bojite, da vam zapeljani kličejo: »Vzeli ste nam nebo, dajte nam raj na zemlji!« Ali hočete zastrupiti narod in mu vzeti najdražjo svetinjo — sveto vero! Domoljubi! »Pravi, edini in najgloblji téma,« piše Goethe v zahodno-vzhodnem divanu, »ki se mu vse druge podrečajo, je konflikt nevere in vere. Vse epohe, v katerih vlada vera, so sijajne, srce dvigajoče in plodovite za sodobnike in potomce. Nasprotno pa vse epohe, naj se morejo tudi en trenotek ponašati z nekim sijajem in bliščem, izginejo pred potomci, ker se nihče rad ne ukvarja s spoznanjem nerodovitnega.« Vaše geslo je geslo Voltaireja: Pour et Contre — Boj za Kristusa in boj proti Kristusu. Kristusa načete izbrisati iz verskega čustvovanja, ker občudujete v njem »občudovanja vrednega človeka, ki je s svojo energijo in zvestobo služil svojim vzvišenim idealom in sreči bližnjega, ter tako postal zvezda-vodnica vsem onim, ki spejo po isti poti«. Klanjati se Kristusu-vzoru človeka, proslavljati ga za ideal človeštva, a hkrati pobijati Cerkev, njegovo ustanovo, to je znamenje največjega nereda »neprecenljive lastnosti« mišljenja in presojanja. Seveda se vam ta »neprecenljiva lastnost« še ni razvila, ker je vaše »gibanje dete razmer v slovenski javnosti« — in otročja so njegova dejanja.

* * *

»Omladina«! Pred leti si čula svojo »dogmo«. Ostala si nema, nisi se zmenila za njo. Šla si mimo, zmajevala z glavo, šla si dalje v svobodi zmote. In prav to je najhujša kuga-svoboda zmote.

F. J.:

Sestanek slovenskih katoliškonarodnih abiturientov v Velikovcu.

(Dalje.)

Tudi o tej najbolj dijaški zadevi se je vnela živahna debata. Omenjalo se je, da na eni strani dijaštvo duševno več dela kot prej, na drugi strani pa mnogo dijakov preveč zanemarja šolske dolžnosti. Tov. Zagoršak je omenil več slučajev ljubeznivosti nasproti narodnemu delu katoliškega dijaštva; omenjal je tudi, kako si znajo naši nasprotniki pridobivati somišljenikov. Tov. Jež obsoja preveliko strankarsko strast na obeh straneh; ljudje so mnogokrat preveč osebni. Prištevamo se h katoliški veri, k veri ljubezni. Tedad naj vlada med nami ljubezen; začnimo pri nasprotniku z ljubeznijo, zatajimo svoje nagone proti njemu, ne zatajimo pa svojih načel. Ako ne bo potem boljše, nismo mi grešili. »Z ljubeznijo se premaga vse!« Tovariš Čemer omenja dejstvo, da naši nasprotniki nočejo pripoznati dela naše obmejne duhovščine: zabavljice so edina hvala; kjer pa v takem kraju sami pridejo na krmilo, štejejo si vse prejšnje delo v svojo zaslugo, in po par tednih je njihova glorijska že velika, takoj so prvi narodni delavci. Katehet Baumann pravi: »Če hočejo naši nasprotniki delati na Koroškem, bodo delali na naši podlagi, na delu naših krščanskih socialnih narodnih voditeljev.«

Popoldne je referiral tovariš Šimenc: »Dijak in populariziranje umetnosti.« Referat priobčimo v celoti. Pri debati je omenil tovariš Mohorič, da bi bilo dobro, da Mohorjeva družba začne izdajati po vzgledu hrvaške Matice zbirke domačih slik s poučnim besedilom. Potem bodo izginile iz naših hiš tiste neumetniške podobe svetnikov in svetnic. Dejstvo je, da se je pri gospodarskem in političnem boju pozabila umetnost; čita se res mnogo več, a čita se hlastno, brez vžitka, ljudstvo vedno bolj sega po dnevnem časopisju in interesantnih povestih, ki so zanimive na račun umetnosti in estetike. Tov. Jež opozori na dejstvo, da ljudstvo kaj malo bere pesnike in dramatična dela. Iz svoje in tuje skušnje priporoča, da dijak prebira ljudstvu pesni in jih razklada in pokaže lepoto. Če si ljudstvu pokazal lepoto v verzih, bo ljudstvo segalo tudi po poezijah.

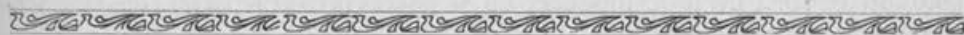
Tovariš Munih je referiral: »Separatizem in dijaštvo.« Danes podamo le glavne misli. Separatizem je stremljenje po vedno večem razlikovanju. Separatizem ustvarja narodiče, dela visoke meje med provincami v posesti istega naroda. Po času taborov opazujemo med Slovenci neko centrifugalno nagnjenje. Želja in volja obmejnih Slovencev, stopiti s centrom v konkurenco. Ali imajo na Kranjskem zato prednost, ker so oni v sredi in mi na meji. Vzroka imamo iskati v geografskih razmerah, v različnem historičnem razvijanju ene ali druge kronovine in tretjič v značaju Slovencev. Slovensko ozemlje tvori trikot, grebeni Alp

tvorijo ločene okraje, prehodi so bili težki. Sedaj so odstranjeni po novih zvezah. Na severu upliv nemški, na jugu laški. Razvijanje Avstrije je pospeševalo separatizem. Tudi v značaju smo kolikor toliko različni. Kranjec je bolj samosvoj, trd in odločen v občeivanju mnogokrat odbija, on je junak, krepak in ponosen. Izven Kranjske ni bilo Slovence. »Vremena Kranjcem bodo se zjasnila,« poje Prešeren. Ponos je v marsičem opravičen. Ne leži več energije v obmejnih Slovencih. Napačno bi bilo psovati tabor in se zanašati na okope. Obmejni Slovenec je najprvi čutil potrebo ustanoviti protisredstva tujčevemu nasilju; iz središča je prišla organizacija. Goričan živi pod gorkim solncem, ljubi živahno družabno življenje. Večkrat nestalen, mehkega dobrega srca, celo z nasprotnikom predober. Štajerc združuje nekako značaj kranjski in goriški. Mladeniške in kmečke zveze se na Štajerskem najbolj razvijajo. Korošec živi ob spominu na svojo preteklost. Tu je zibelka našega naroda, kjer ga sedaj tujec na smrt obsoja. Slovenski separatizem ni dal temu delu močnih sredstev. In vendar ni Korošec izgubil ideje celote.

Iz separatizma se rodijo prepiri, odporna sila je manjša.

Mi dijaki, v tujino romajoči, ne smemo ostati pri predsodkih. Mnogo dijaštva se je že odtujilo ljudstvu. Proč s separatizmom posebno med dijaštvom glede naših društev. Ne smemo se mi obmejni dati zavesti od fraze, da smo mi zaslomba ognjišča, če se ob njem centrala greje, in vi se ne smete udati sladki opojnosti suverenitete. Geografične ovire so odpadle. S. s. zv. in naša društva naj bodo, kar so tudi, vseslovanska. Predsodki naj izginejo. Poučujmo ljudstvo o važnosti vseslovenskega gibanja, o potrebi združitve v večje celote. Dijaštvo naj skrbi, da bodo sploh vse naše dijaške, politične, kulturne prireditve in romanja imela vseslovanski značaj. V izobraževalnih društvih podirajmo deželne meje. Če ti Savo piješ, vedi, da je tudi Drava pitna, a tudi Soča je krasna hči naših planin.

(Dalje.)

John B. — Washington:

Nekaj o ameriškem šolstvu.

(Dopis iz Združenih držav.) (Konec.)

Amerika je čuden svet. Toliko je čuden, da ga človek iz knjig sploh ne more spoznati. Kakšne predsodke ima naše ljudstvo o tem novem svetu, spoznaš šele, ko si že par let preživel v Ameriki. Iz učinkov, ki jih je povzročila šola v tej deželi, lahko spoznaš delovanje te šole. Vsak kmet vživa tam toliko izobrazbe, kot otroci v največjih mestih. Država troši za šolo milijone in milijone, rodoljubi poklanjajo domovini svoj dar z ustanavljanjem šol. V kratki dobi ameriške zgodovine dosegla je šola na ta način toliko, da imajo vse Zedinjene države eno in isto izgovarjavo, en in isti naglas in eno in isto pisavo. Vsak najbolj od sveta oddaljen ameriški

šolarček te bo spoznal po izgovorjavi in pisavi, odkod si in ali si Američanec ali ne. Neverjetno se vam bo morebiti zdelo, a vendar ti bo mogoče bolj razumljivo, če še omenim, da je otrokom šola zabava in skrb starišev. Preidem naj k opisu ameriških šol.

Zadnjih statistik nisem mogel dobiti, pač pa so mi prišle v roke one za leto 1905—6. Amerika šteje sedaj okoli 84,000.000 duš. Izmed teh jih je v letih, ki se prištevajo šolski dobi (od 7—18 let) 23,792.723. Šolskih poslopij ima država v posesti 257.729, ki so cenjena na 783,128.140 dolarjev. Za šolo se je potrošilo v tem letu (1905—6) 615,536.318 dolarjev. V tem številu so vštete ljudske šole (Public Shools) in višje šole (High Shools), odgovarjajoče našim gimnazijam in realkam. Toliko potroši samo država na leto za izobrazbo. Omeniti pa je treba, da je splošno tu državna samo ljudska šola in višja šola za državnike in konzule v Washingtonu, vse drugo je zasebno. Katoličani in tudi precej drugih veroizpovedanj vzdržujejo sami lastne ljudske in višje šole. Katoličani sami imajo n. pr. v Združenih državah sedem do osem tisoč ljudskih šol, 60 do 70 katoliških višjih šol in eno lastno katoliško univerzo v Washingtonu. Poleg tega dobiš v večjih mestih, ki štejejo približno toliko kot Ljubljana, še kakšnih 20—30 privatnih zavodov, ki poučujejo razne stroke in obrti. Za majhno ceno se lahko vsakega predmeta priučiš. Da ne pozabim! Za tujce so prirejene po vseh mestih posebne večerne šole, kjer se naučiš brezplačno angleščine. Pojdi le pogledat v te šole in dobil boš tam komaj 2% Slovencev, živčih po naselbinah. Državne in zasebne bolnišnice imajo navadno lastne medicinske fakultete. Vstop k operacijam je vedno dovoljen. Vojaške šole so večjidel zvezane z zasebnimi zavodi. Take zavode oskrbuje država.

Na kratko pogledjmo še, kako se izobražuje ameriška mladina.

Začnem z ljudsko šolo. Državna šola je urejena po načinu, kot ga zahtevajo naši liberalci. Seveda je katoličanom prepovedano obiskovati te šole, če je le mogoče, da si postavijo svoje. Državna in privatna šola sta urejeni popolnoma moderno. V zvezi s šolo so vedno razna zabavališča. Pri vsaki šoli mora biti veliko igrišče, ker se za igre porabi več časa kot pa za pouk.

Učna metoda je jako praktična. V državnih šolah pa so že od abecednika naprej vse knjige tako uravnane in ilustrirane, da je potem čisto razumljivo, odkod se jemlje ona gnila, moderna morala, ki vlada sedaj v Ameriki. Čudil se boš, ako pogledaš zvečer malo po mestu, posebno v gotove dele; a še bolj se boš čudil, kako je vendar mogoče, da Bog še ne vrže žvepla in ognja na to Sodomo in Gomoro. Seveda, česar se otrok privadi v šoli, to bo držal i naprej. Prav dobro je res, da se katoličanom zabranjuje vstop v te šole; ali kjer ni mogoče drugače, morajo tudi v tak zavod.

Dokončavši abc-univerzo je odprt vsakemu brez skušnje vsakovrsten »College« (Kalič — srednja šola). Izobrazba v vseh strokah se obljubuje po časopisih. Seveda, kjer ni »šport« glavni predmet, tja ne

mara nihče. Dobri igralci so sprejeti v zavod brezplačno. Ker konkurira ena šola z drugo (seveda le v tem, kdo si bo navlekel več dijakov skupaj), je gotovo, da vsakdo le olajšuje pouk kolikor more. Po večini je v zavodih še taka navada, da nobeden ne »pade«. Pride trde glave v zavod in odide kot je bil prej. Ko je napravil (oziroma izplačal) vsa leta v zavodu, je zrel za službo. Res je, da ti dijaki nimajo v glavi teorije in jezikov z matematiko in fiziko vred, pač pa v praksi nadkriljujejo naše dijaštvo.

Sedaj sta na vrsti u n i v e r z a in »lemenat«. Seveda zopet privatno. Na univerzi nadkriljuje zopet šport vse drugo. Dijaki na univerzah so kaj različni: stari, mladi, gospe in gospodične — vse skupaj. Vpliv žensk se vidi posebno za časa iger. Kako kriče ženice, podžigajoč domačo stranko, ni mogoče popisati. Ameriška univerza je proti naši res prava šala.

Kdor hoče vstopiti v s e m e n i š č e, mora napraviti skušnjo pri vstopu, seveda se pogleda precej skozi prste, posebno onim, ki so prišli iz škofijskih zavodov. Tudi bogoslovci se udeležujejo športa, a ne v taki meri kot drugi. Rimskega ovratnika (kolarja) sploh ni dovoljeno nositi zunaj semenišča. Do četrtega letnika se bogoslovec lahko udeležuje športa kot igravec; seveda ga je malo čudno gledati v njegovi beli obleki. Kadar so kakšne večje igre, »mora« dati ravnatelj prosto — navada je taka.

Kajne, kako nam je dobro v Ameriki. Vem, da se je že marsikomu izmed vas tudi zahotelo take šole, a le zadovoljite se raje z vašo tam, je v vseh ozirih boljše, dokler Evropa še ni Amerika. Če vas zanimajo take reči, se bom povabilu gospoda urednika rad tudi drugič odzval in vam še katero zapel o novem svetu za slanim morjem.

J. P.:

Nekaj nesložnih misli.

Platnice letošnje oktobrove »Omladine« so se doteknile jako kočljive točke v slovenski javnosti: »narodne sloge«. Takole pravi »Omladina«: »Vsled septemberskih dogodkov se je pojavilo med slovenskima strankama na Kranjskem razpoloženje za premirje v boju in za slogo. Zlasti od napredne stranke se deluje z veliko silo in z velikim samozatajevanjem za slogo, dočim se drži klerikalna stranka napram vsem tem ponudbam jako rezervirano in znano je, da je del klerikalnih voditeljev naravnost proti vsaki slogi. Kako mislimo mi o celi stvari? Da je skupno delovanje v gotovih skupnih točkah koristno in naravnost potrebno, je jasno, in da spada k skupnemu delovanju gotovo takt tudi v postopanju v ostalih neskupnih točkah, je tudi razumljivo. Smo za slogo, že velikokrat smo o tem pisali, toda ta sloga naj bo zgrajena na trdnem temelju, ne pa ne neodkritosrčnosti, hinavščini in medsebojnem varanju. Poiščejo naj se skupne točke, v katerih je treba delovati skupno, in za te skupne točke naj se tudi v resnici od obeh strani z navdušenjem in vstrajno deluje, ne pa tako, da se pusti, da vleče voz samo ena stranka, dočim se druga od tega masti. Da so klerikalne stranke nenarodne, da celo protinarodne, ni treba posebej dokazovati. Naša klerikalna stranka je podala zato že dovolj dokazov. Tudi pri sedanjih dogodkih je igrala sprva jako čudno vlogo in šele potem je spremenila na zunaj svoje postopanje, toda samo vsled pritiska ljudske mase. Vedela je dobro, da bi neizmerno izgu-

bila na terenu, če bi se ne delala narodno ... Sklenite slogo, toda ta sloga naj bo pošten kompromis, ki naj veže obe strani enako k resnemu delu za narodno stvar. Pustite v tem v nemar samostrankarske koristi in ne izkoriščajte skupnega dela za svoje stranke. Za vse to pa je treba resnično narodnega čutenja, poštenosti, odkritosrčnosti in samozatajevanja. Glejte, da ne bo razočarana idealna mladina.»

Zdi se nam potrebno, da i mi povemo svoje mnenje o »razpoloženju za premirje«, slogi, o razmerju med liberalno stranko in S. L. S., a ne radi nas samih, marveč radi splošne potrebe o jasnosti v tem vprašanju.

Po razkolu v Ciril-Methodovi družbi, ki so ga povzročili (notabene!) radikalci s svojim vehementnim nastopom v Bohinjski Bistrici na skupščini l. 1906, so »klerikalci« pustili družbo in se oklenili svoje Slov. kršč. soc. zveze. Konkurenca je bila svobodomislecem neprijetna, a pomagati si niso mogli drugače, kot da so napadali klerikalce kot narodne nasprotnike in agitirali proti žvepljenkam S. K. S. Z. Polagoma so liberalci uvideli, da so storili veliko napako, ko so šli na lim vročerkvnm radikalnim študentom. Voz se je dal težko izvleči iz zavoženega tira, ker bi bilo to dokaz lastne nemoči in priznanje krivice. S Ptujem so se upali rehabilitirati, a zdaleka niso pričakovali, da se bo — krvavo končala igra radikalnih voditeljev. Ne samo to, tudi politično obnebjje se je na Kranjskem po letošnjih deželnozborskih volitvah, po spremembi v deželnem odboru, kjer imajo mesto liberalcev odslej večino »klerikalci«, po volivni reformi, ki prinese »Slovenski Ljudski Stranki« nadaljnjih 11 mandatov in s tem večino v deželni zbornici, temeljito spremenilo. Ako še pomislimo, da ima liberalna stranka na Kranjskem v državnem zboru samo enega poslanca, potem nam je jasno, da propadajoča in razpadajoča stranka hrepeni po kompromisu, slogi, ker vidi le v tem **svojo** in ne narodno rešitev. Egoizem, čisti strankarski egoizem vodi napredno stranko, ko »deluje z veliko silo in z velikim samozatajevanjem za slogo.« Umevno pa je tudi, da »klerikalna« stranka, ki pozna do dobra svojo nasprotnico, iz dolgoletne skušnje, dobro ve, kje tiči pravi vzrok tolikemu samozatajevanju. Ali ne v svestnosti, da je »napredna stranka« izgubila na zgoraj in na spodaj ves svoj kredit, da celo lastni pristaši škilijo proti — »klerikalnemu« taboru?! Kdo pa se še boji topov v »Sl. N.«?! Vlada? Nemci? Pojdite no ... Če se koga, tedaj je tisti strah za vlado in Nemce edinele organizovana politiška in gospodarska moč »klerikalcev« ali slovenskega ljudstva. Dokler je pel napredni radikalni zvon in pokal bič glasila slovenske inteligence po hrbtih klerikalnih združnih stavbenikov in njihovih organizacijah, tedaj je bila krasna sloga v objemu Nemcev in napredne stranke, tedaj si je vlada zadovoljno mela roke. Topovi inteligence v naprednem taboru je niso motili.

Pozitivno delo, dogoletno delo na polju združništva, politične in nepolitične ljudske organizacije pa je prineslo »klerikalcem«, temu protinarodnemu elementu, ki ni nič drugega kot samo probujeno slovensko ljudstvo na Kranjskem, tisto silno moč, da se je boje danes trije nekdanji zavezniki: Nemci, vlada in — napredna stranka. Ni-li umevno, da se drži »klerikalna« stranka napram vsem ponudbam rezervirano, ko si je v svesti, da ima politično in gospodarsko moč, od katere so danes odvisni vsi trije nekdanji njeni nasprotniki? Ni-li umevno, da njeno »rezervirano« stališče, če pomislimo, da je vsa njena politična in gospodarska sila sad dolgoletnega truda in boja, sad tihega in vstrajnega organiziranja vseh narodovih sil? Katero delo je protinarodno, delo, ki vstvarja nove narodove potence, ali tisto, ki hoče le sebe vzdržati na škodo dobiti celega naroda?! Za nas je fraza o protinarodnosti »klerikalne« stranke tako nenevarna stvarica, da le pomilujemo razboritost radikalnih piscev, ki venomer ponavljajo take netečnosti. Kjerkoli so se vtaknili radikalci vmes, tam so napravili razprtijo; tudi na združno polje so zanesli boj!! To je resnično protinarodno delo!! Toliko glede političnih strank, političnega in javnega položaja; v zavesti nemoči temelji razpoloženje v napredni stranki za skupno delo. Ko bi imela tako pozicijo napredna stranka, ali če hočete tudi radikalna, kakor jo ima danes S. L. S., bi tega razpoloženja gotovo ne bilo. Toliko poznamo te ljudi iz lastne skušnje: kjer imajo moč, tam kažejo »klerikalcem« vrata, sicer pa jih v potrebi — vabijo na lim. Ali je mogoče skupno delo pri danih razmerah, na to nam je odgovoriti. Radikalna teorija se kaj lepo sliši in bere, radikalno prakso smo že

dovolj grenko občutili. Navedimo nekaj dejstev, ki nam pomorejo podpreti naše stališče napram slogi z radikalci v skupnih zadevah.

Do letnega tečaja 1907 je obstojal v Gradcu skupen odsek sloven. akademikov vseh treh struj, v katerem so imele tudi vse tri po enako število zastopnikov. Ta je postal takrat nemogoč radi krivic, ki so se zgodile »Zarji« pri »akad. podružnici družbe sv. Cirila in Metoda«. Istega slavnega leta 1907 se je zgodila »slavna afera s komaj ustanovljenim Sokolom« v Gradcu, kjer tudi po ljubeznivosti naših radikalcev za »Zarjane« ni bilo mesta. Do istega leta so bili v vsakokratnem odboru »Slovanskega podpornega društva« tudi zastopniki »Zarje«, takrat pa je liberalno-radikalna koalicija to preprečila. In kar so radikalci po svojih spletkah sejali, to so želi: mi smo se morali brez njih obrniti na svojo pot.

In da še iz dunajskih spominov nekaj pridenem, bom omenil posvetovanja v »Sloveniji« pred štirimi leti, ko se je šlo za skupen počitniški nastop glede slovenskega vseučilišča. Vsled nesramnega zavijanja »Omladine« je »Danica«, ki ni dobila nobenega zadoščenja, pretrgala s »Slovenijo« vsako oficijelno zvezo. To so glavna suha dejstva iz zgodovine razmerja naših društev do radikalnih, kakor so se izvršila v zadnjih štirih letih. Ker bi bilo sicer marsikaj nejasnega in ker je pa važno, da imamo zbran ves material, podajamo natančno zgodovino teh dejstev pod rubriko »Visokošolsko dijaštvo«, pod naslovom: Nekaj zgodovine razmerja naših društev do radikalnih.« Ur.

Na podlagi teh dejstev je naše stališče edino mogoče in pravo to: Dolgoletne skušnje so nas izmodrile in napravile previdne in nezaupne. Ali naj se kie zanesemo, da nas ne postavijo v plačilo za dobro voljo na sramotilni oder?! Ali naj zaupamo nasprotnikom, da nas ne prevarijo?! Tako primitivno naivni vendarle nismo, da bi po tolikih bridkih skušnjah mogli še verjeti sladkomeđenim frazam o slogi in skupnem delu, ko vemo, kako grdo so zlorabljali radikalci našo zaupnost in dobro voljo onečaščali! Marsikaj smo prenesli, ali tako brezmeine hinavščine ne moremo več, kot jo hočejo nganjati še dalje narodni radikalci, ki se trudijo po tolikih dejstvih pridigovati, da so za slogo, zgrajeno na trdnem temelju, ne pa na neodkritosrčnosti, hinavščini in medsebojnem varanju. Kdo je bolj zapostavljal skupne koristi lastnim samostrankarskim, kot so jih radikalci od nekdaj?! Kje morete imeti še kaj smisla za take stvari kot so odkritost in zaupanje. Ko vidimo tako korupcijo ljudi, ki hočejo biti nekaki nadstrankarski moralizatorji, se nam malodane že kar gabi. Cela radikalna struja od početka do danes se je naslanjala na izkoriščanje mladinskega idealizma. Zanašala se je vedno na neizkušenost mladine in oduševljeno (za vzvišeno) njeno ljubezen do idealov, ter jo po ovinkih vodila v — brezverje in sovraštvo do katoliške cerkve in vere. Rovarila in begala je vedno mladino, dokler je po večini ni zastrepila s svojimi pogubnimi idejami.

In ljudje, ki v slepem sovraštvu do vsega, kar je katoliško, ne poznajo nobenih mej ter na vse načine skušajo zastrupiti tudi ves narod in zanesti vanj kulturni boj, ti ljudje naj komu še očitaio protinarodno delo, ko so sami največji škodljivci narodove dobrobiti s tem, da mu hočejo iztrgati iz srca najdražje in najblažje: njegovo vero, a mu mesto tega podati v roke knjigo državnih zakonov?! Ne, tem ljudem odrekamo z vso silo, da bi imeli količkaj pravice priporočati slogo, odkritost in zaupnost ter govorčiti o protinarodnem klerikalizmu.

Docela smo upravičeni, če na celi črti odklanjamo vsak stik z radikalci. Z radikalci nikdar skupnih točk, ker bi grešili proti vsakemu čutu pravičnosti in lastne svoje vrednosti. Naš klic je in ostane: »Boj radikalizmu, boj neznačajnosti na celi črti! Dovolj časa ste diktirali slovenskemu dijaštvu in ga mamili s frazami: danes stojite razkrinkani na vse plati.«

Ko bi bili dosledni! V isti sapi, ko nam napovedujejo najostrejši boj, ko proglasajo klerikalce za nenarodne in celo protinarodne, pa ti govore o edinosti in slogi z lastnim svojim največjim nasprotnikom. Tolikrat ste že proglasili klerikalizem za največjo pogubo in nevarnost naroda, čemu pač izganjate satana z Belcebubom. Pa doslednost in logika nista vrlini radikalnega razuma in zato mu to drage volje — odpuščamo.

Res je, to i mi dobro vemo, da je treba za resnično narodno delo najprej poštenosti, odkritosrčnosti in samozatajevanja, a teoriji mora odgovarjati tudi praksa. Ta pa je pri radikalcih taka, da jim i mi lahko zakličemo: »Glejte, da ne bode razočarana idealna mladina, ki vas še vedno smatra za take, kot — niste!«

Ker drug drugemu ne zaupamo, ostanimo, kakor smo: ločeni. Ako nasprotniki znajo boljšo pot za dobrobit slovenskega naroda, naj hodijo po nji samosvestno in mogočno. Mi vemo, da moremo zaupati le enakomislecim in zato je naše delo osredotočeno okrog »Slovenske dijaške zveze« in »Slovenske kršč. socialne zveze«. Tu smo edini in varni, ker smu si odkriti prijatelji, drugod nas so le izrabljali in napadali. Okrog »Slovenske dijaške zveze« združimo vse svoje sile, vse svoje delo, ki tudi ostane naše delo.

Visokošolsko dijaštvo.

Nekaj zgodovine razmerja naših društev do radikalnih v zadnjih štirih letih. (Priobčil J. P.)¹⁾ — Neizmerne važnosti se nam zdi, da v teh dneh ponovno, v celoti in v pravi luči pribijemo nekatera najbolj kričeča dejstva iz zgodovine omenjenih razmerij. Čisto suho sem jih navedel v »nesložnih mislih«, tu jih pa podajam v celoti, tako kakor so se vršila.

Do letnega semestra 1907. je obstojal v Gradcu **skupen odsek slovenskih akademikov vseh treh struj**; v njem so imeli Zarjani, Triglavani in Taborjani **enako število zastopnikov**. Ta odsek je imel te »skupne zadeve«: slovenski otroški vrtec v Gradcu, gmotno vprašanje in boj za pravice na vseučilišču. Pri neki priliki so se sporekli Taborjani in Triglavani v kavarni in »Tabor« je stavil ultimatum, da toliko časa ne bodo v tem odseku sedeli poleg Triglavanov njegovi zastopniki, dokler ne bodo dali Triglavani zadoščenja. — V jeseni so bila nato posvetovanja glede skupnega nastopa na vseučilišču v posebnem ad hoc sklicanem odseku. Tu je v začetku pripomnil zastopnik »Zarje«, da bi pravzaprav ta zadeva spadala pred forum stalnega odseka, a zastopnik »Tabora« je označil sklicanje tega odseka kot juridično nemožnost. Predsednik odseka je bil za tedanjio celoletno dobo po turnusu voljeni Zarjan, ki je pa med letom izstopil iz »Zarje«, ravno ko so se sprli Taborjani in Triglavani. Od tedaj ni bilo več govora o — skupnem odseku. Zakaj ne, postane jasno iz naslednjega. V Gradcu je tudi **akad. podružnica družbe sv. Cirila in Metoda**. Znani so, boji za posest te podružnice. Kdor jih ne pozna, vzemi v roko dotične letnike »Omladine« in »Zore«, kjer se lahko poučiš iz virov. Pred občnim zborom leta 1907. je pisala »Zarja« glede pozitivnega in mirnega skupnega dela v akad. podružnici primerno pismo »Taboru« in »Triglavu« ter označila kot predpogoj za to primerno pravično zastopstvo vseh struj v odboru podružnice. Odgovor »Tabora« je bil zelo lakoničen, češ, da se ni obrnila na pravo adresu. Razumeli so Zarjani ta odgovor in se dobro pripravili za vsak slučaj. Slutili so namreč zakulisne intrige. Občni zbor jim je prinesel dokaz, da so bili Taborjani in Triglavani skuhalii koaliciijo proti Zarjanom, da ne bi dobili nobenega mandata. Zahtevo zastopnika Zarjanov, da se jim dā dve mesti v odboru, sklicuje se na pozitivno skupno delo na podlagi enakopravnosti v podružnici, je vsprejela koaliciija z ironičnimi vzkliki. Volitve so s številkami potrdile koaliciijo: vsi nasprotni glasovi so bili združeni na kompromisne kandidate, kandidati Zarjanov so dobili le glasove tovarišev. To je bilo torej odgovorna »napačno adresirano pismo« **pred** občnim zborom. Zarjani so podali primerno izjavo in vsi izstopili iz podružnice, ker takega skupnega dela niso hoteli, ki ne priznava pravic do sodelovanja tudi pri — upravi, odboru. Da bi bili pa še nadalje »objectum fopabiles«, to pa bi bilo gotovo pod njihovo akademično častjo. Pri odhodu so koaliciiji želeli veliko uspehov in obljubili svoje veselje, če bodo videli blagodejne uspehe — koaliciije. »Omladina« je seve svoji metodi primerno komentirala izstop Zarjanov, češ, da

¹⁾ Dopolnilo k članku »Nekaj nesložnih misli«.

jim je bilo le do mandatov, in pristavila frivolno, da naj klerikalci zbirajo darove za kitajske misijone in zamorčke v Afriki. Tudi to je primerno osvetlila »Zora«.

Decembra meseca pa je bil izredni občni zbor akad. podružnice in nove volitve odbora. In v imenu sloge se je vršil krasen prizor, ki je Zarjanom dal popolno zadoščenje. To tudi konstatira »Zora« 1907., št. 3., str. 43., ko piše: »Odkar se Zarjanom ne poljubi, da bi ponižno čakali brc, nego si rajši privoščijo zabavo gledalcev, postajajo »združeni napredni elementi« vsled svoje »sloge« tako navdušeni za skupno narodno delo, da že iz same medsebojne ljubezni do milega Slovenstva konkurirajo pri graški akad. podružnici družbe sv. Cirila in Metoda. Ker vlada med njimi samimi velika ljubezen do odborniških mest, nastopov ločenih pevskih zborov (pri veselici podružnice sv. Cirila in Metoda), društvenih solistov itd., ker imajo zlasti gospodje iz »Tabora« za naš blagor jako gorko srce, zato se nikakor ne čudimo, če je bilo na občnem zboru akad. podružnice toliko tožbâ radi našega svoječasnega izstopa in videti obilo krokodilovih solz. Če gledamo v letnike »Omladine« in študiramo dotične dopise iz Gradca ter jih primerjamo z današnjimi razmerami med graškimi akademiki, pa skoro ne moremo pojmiti, da je vladala takrat tako »idealna, nesebična, odkrita medsebojna ljubezen«. Taka sprememba v teku let! Pa nič čudno, saj še ni dolgo, ko je »Omladina« zapisala (sept. štev. str. 100, l. 1907.) le-te besede: »Eno odborniško mesto pride šele približno na 20 članov. Gospodje so »zahtevali« (dâ, v imenu skupnega narodnega dela! Op pis.) kar dva odbornika. Ker se njihovi želji niti deloma ni ugodilo, so pa šli! Hvala lepa, so vsaj pokazali, da se jim gre samo za odborniška mesta«. Tiste dni je bil seve blok »Pobor-Triglav« po dogovorjenem kompromisu proti »Zarji« (to je priznal v »Omladini« pozneje sam predsednik »Tabora«!) in je bilo načelo premoči popolnoma umestno napram naši manjšini; danes so gospodje iz »Tabora« mogoče drugega mnenja, ko so jih odrinili Triglavani na zadnjem občnem zboru akad. podružnice z dvema glasovoma od predsedstva (nezaslišana krivica, op. pis.) in s tem dokazali, katero društvo je **danes v premoči!** Proti nam obrnjeno načelo se Vam kaj nemilo vrača, ne? Mi imamo zato seve svojo zabavo, zlasti ko vemo, da je v novi odbor izvoljeni »divjak« (g. iur. Ravnik) prav pošteno okreal obojestransko borbo za mandate!! Kdo bi si bil mislil, da se le Zarjani bore za mandate, radikalci pa le za sveto narodno korist?! Malo hud poper, kaj ne? Akademična mladina je lahko ponosna na svoje lavorike, ki si jih pridobiva v znojnem boju preteči nevarnosti — klerikalizma. K sreči jadramo nazaj k razmeram, kot so bile ob rojstvu »Zarje«: popolni ločitvi. Meminisse iuvat . . . Ni li dovolj? Ne! Hočemo enkrat temeljitega obračuna za več let skupaj.

Mimogrede opomnimo le na združbo, ki so jo uprizorili radikalci na skupščini v Bohinjski Bistrici tiste dni, ko smo mi v Zagrebu manifestirali roko v roki s Hrvati za — slogo in krepko vzajemno delo. Da pripravljajo radikalci glavni naskok na družbo, smo opozorili takoj po občnem zboru akad. podružnice in svojem izstopu v »Slovincu« in napovedali tudi v »Zori« to, kar se je tudi pozneje uresničilo. Razkol v družbi in pasivnost »klerikalcev« je sad — **nerodnih radikalcev**. To pribijemo zopet, ker zvrčajo krivdo drugam . . . Ko bi tega razkola ne bilo, bi bil »Omladini« jok po slogi in neumestni napadi na »klerikalno« stranko čisto odveč, ker bi bili dogodki le še bolj združili obe strani, ne pa bi bilo šele treba iskati — sloge! Hic Rhodus, hic salta! Kar ste skuhal, tudi sami prebavite in ne delajte drugih krivih. Rajši trkaite skesano na prsi . . .

V jeseni leta 1906. se je ustanovil v Gradcu »Sokol«. Na ustanovnem občnem zboru je predsednik pripravljavnega odbora (Triglavani) pred vsem zborom konstatiral, da je v graškem »Sokolu« mesto za vse brez razlike prepričanja in političnega mišljenja. **Ugovarjal ni nihče**, dasi so bili navzoči polnoštevilno i — Taborjani. In res, v »Sokola« so vstopili tudi Zarjani v mnenju, da bo mogoče vsaj tu skupno delo, ko morajo Slovenci v Gradcu braniti z vso silo svojo narodno posest. Bil je mir, dokler ni lepega februarjevega dne 1907. zagledal v »Slovenskem Narodu« iz radikalnega tabora zahrbtnen napad na svobodomiselnost in naprednost Triglavanov, ki trpe v »Sokolu« klerikalne Zarjane. Ti so nato zahtevali pojasnila. Sklical se je izredni občni zbor in tu je nastopil radikalni gromovnik ter na podlagi raznih informacij od čeških in slovenskih vodij

»Sokola« prišel do zaključka, da za »klerikalce« ni mesta v »Sokolu«, ker bodo podpirali »čuke« in pa ker sploh svetovno naziranje »Sokola« tega ne pripušča. Občni zbor je sprejel to na znanje in Zarjani tudi. O tedi j Zarjani niso v »Sokolu«, ker jim brani svetovno naziranje.

V Gradcu je še tudi »Slovansko podporno društvo«. Do lanskega leta so bili v odboru tudi zastopniki Zarijanov, a koalicija »Tabor-Triglav« jim jih ni več dopustila. Tako je »Zarja« tu brez zastopstva in njeni člani izročeni milosti radikalno-liberalne samopašnosti. Habeant sibi . . .

Pa še nekaj iz **dunajskih spominov**. Bilo je pred štirimi leti, ko so bila v »Sloveniji« posvetovanja glede **skupnega počitniškega nastopa v prilog slovenskega vseučilišča**. Zastopnika »Danice« sta bila odločno za nastop v počitnicah, a so ju Slovenijini in Savini zastopniki preglašovali in preko njiju odložili prireditve za drugi čas. Ker je »Omladina« pisala, da se je **soglasno** sprejel tak predlog, je »Zora« to dementirala ter očitala radikalcem, da so le radi svojega strankarskega sestanka o počitnicah bili Slovenijini zastopniki proti skupni počitniški manifestaciji. Nato je »Omladina« postavila zastopnika »Danice« na laž in zatrdila, da se mora s klerikalci poslej govoriti le pred pričami. »Danica« je poslala v jeseni 1905. »Sloveniji« poziv, da se izjavi, da li se strinja s pisavo »Omladine«. »Slovenija« ni na to nič odgovorila, pač pa zopet vabila na razgovor v svoj lokal (bile so tedaj zopet homatije na vseučilišču, kot so navadno vsako leto novembra meseca). »Danica« je nato poslala zastopnika z naročilom, da samo vpraša, ali se »Slovenija« strinja s pisavo »Omladine«, ali ne. Odposlancu so odgovorili »Slovenijini« zastopniki, da ne morejo dati nikake izjave. Nato je »Danica« s »Slovenijo« pretrgala vsako uradno zvezo ter sklenila hoditi čisto svoja pota v vsakem oziru, dokler »Slovenija« ne dá jasnega odgovora in zadoščenja. Afera še danes ni končana, ker se je »Slovenija« izogibala in zavlačevala rešitev. Tako sta še danes uradna zastopnika »Danice« označena kot javna lažnika in po njih vsi člani, oziroma celo društvo.

Dokler pa je očitek javne laži tu in pa izjava »Omladine«, da se mora od tedaj s klerikalci govoriti le pred pričami, bi bilo sramotno in nečastno za vsakogar, ki bi ne zahteval najprej zadoščenja za žalitev in lojalne poravnave, predno bi se pogajal v skupnih točkah.

Socialni kurz na Sv. Joštu pri Kranju. Letošnjega socialnega kurza od 18. do 20. avgusta se je udeležilo nad 50 abiturientov in akademikov. Zanimiv in poučen je bil izmed dosedajnih najbolj zaradi pereče stvarine, katero je strokovnjaško obdelal stari prijatelj in učitelj slovenskega katoliškega dijaštva, dr. Krek. Pojasnil je svetovni gospodarski položaj, važnost svetovnega trga, ki tako mogočno in odločujoče upliva na vsako kapljico petroleja v zadnji kmečki bajti. Kapital v rokah nekaj posameznikov se združuje v roki enega ali dveh ali treh, v trustih in kartelih, in sedi kakor mōra na kmetu in obrtniku, tako da njegovo delo in pridelek še vedno nima poštene vrednosti, ki bi mu zagotovila obstanek. Kje je pomoč nasproti organiziranemu kapitalu? V organizaciji kapitala mišic in dela, v organizaciji proizvajavcev: kmeta in obrtnika. Na široko nam je razgrnil sliko o slovenskem kmečkem vprašanju, ki je pravzaprav narodno vprašanje. Kmet, ki je tako navezan na rodno zemljo, še smrt ga noče ločiti od nje, bo najmočnejši branik pravic slovenskega naroda, ako ga oprostimo dolgov in mu naredimo hišo prijetno, če enkrat pride kmečki stan do pravičnega gospodarskega stališča in blagostanja. V združništvu je rešitev. — In o tej ideji bo govoril dr. Krek na prihodnjem socialnem kurzu. Fr. Terseglav je obdelal »Nekaj kulturne zgodovine l. 1907/08.« Članek je izšel v »Času« štev. 9. in 10.

Število udeležnikov vsako leto narašča in gotovo je, da jih socialni kurz s svojo važno stvarino privabi prihodnje leto še več na prijazni Sv. Jošt.

Krakov. Število slušateljev na jagelonskem vseučilišču zadnja leta hitro narašča. Čuti se pomanjkanje prostorov, tako i v predavavnih dvoranah, kakor v laboratorijih in seminarjih. Najbolj čutijo ta nedostatek medicinci in naravoslovci. Znano je namreč, da medicina in naravoslovje tukajšnje univerze stopita brez strahu lahko v vrsto prvih evropskih univerz, edino s to razliko, da nimata tako vsestransko opremljenih laboratorijev kakor druge. Zato se je baš število

medicincev v tem letu ogromno povečalo. Za dela v kemičnem laboratoriju se je druga leta prijavljalo navadno 30—40 medicincev drugega letnika. Letos se jih je oglasilo 100. Laboratorij pa ima v najboljšem slučaju prostora samo za 75 medicincev drugoletnikov. Zato zadnjih 30 niso sprejeli. Brez kemičnih vaj pa bi ne bili pripuščeni k I. rigorozu in izgubili brez lastne krivde celo leto. Vsled tega je vseh 100 solidarno nastopilo štrajk in prosilo senat za posredovanje pri ministrstvu. Senat se je telegrafično obrnil na naučno ministrstvo s prošnjo za razširjenje kemičnega laboratorija v najkrajšem času. Za prvo potrebo pa zahteva dovoljenje nastaviti v laboratoriju še enega asistenta.

Do 16. oktobra se je vpisalo skupno 2564 slušateljev. Od teh je rednih 2305, izrednih 259; žensk se je zapisalo skupno 222, od teh 77 izrednih. Na posamezne fakultete pripada: teologov 91, juristov 1036, medicincev 444, filozofov 734. Od rednih ženskih slušateljev je 40 medicink in 109 filozofk. — Farmacija šteje 18 moških in 13 ženskih slušateljev. — Ker je z dovoljenjem senata zadnji termin vpisovanja 31. oktober, bo skupno štela jagelonska univerza v letošnjem zimskem tečaju gotovo čez 3000 slušateljev.

J. S.

Srednješolsko dijaštvo.

Beseda srednješolcem. »Dijaštvo bi moralo biti prvi nositelj idealnosti; saj se vedno in povsod zatraja kot občepriзнana resnica, da je mladina idealna.« Ta stavek se dostikrat povdarja kot nekako splošno pravilo za srednješolca, in prav je tako. Pomlad in cvetje, in up, ki ga stavimo v to cvetje, — res je, da nas dostikrat goljufa, a kdo bi kljub temu ne upal več sadov od zopetnega pomladanskega cvetja? — mladost in idealnost, stremljenje za nečem velikem, neizraznem — tudi dostikrat goljufa, a vsi smo prepričani, da mladost brez vsega tega ni več mladost, je skvarjena setev. Idealnost in naša vera, kako sta združeni, — in kdo bo tajil, da ta slabo vpliva na mlado srce? Vsi smo prepričani, ker vidimo to vsak dan, da kakor hitro zamre v dijaku vernost, je preč z njegovo idealnostjo in on ni več mlad, ker je zavrgel ideale. Res mora vsak priznati, kdor pozna razmere med našim srednješolskim dijaštvom, da se boljše, da se svita, da imamo vedno več verskoprepičanih dijakov, a vsak mora tudi priznati, da je prepad med versko prepričanim in nevernim dijaštvom vedno večji in usodnejši, kar nas še posebno sili k razmišljanju.

Materijalizem, ki ga je zatrosila še posebno radikalna struja med naše dijaštvo, materializem, ki je zanikanje vsakega duševnega in nadnaravnega principa v človeku in zunaj njega — duše in Boga, je pogнал že prav orjaške korenine. S tem raste nevarnost tudi za one, ki so si sicer že načrtali jasna pota. Posebna nevarnost so skupni plesi z brezverskimi dijaki, kakor tudi vsako pajdašenje se ž njimi v pivskih in kakoršnihkoli družbah že. Te omajejo v mladem srcu vernost, izrujejo jo, ne nadomestijo jo pa z ničim drugim kot z dvomom — idealizmu je pa s tem odzvonilo. Potem se poraja vedno in povsod ono stokanje za izgubljeno mladostjo in srečo otroških let. Zakladnico idealnosti, vero ohranite, pa boste vedno mladi, če se bo prav vaše telo staralo, ker boste po srcu vedno enako mladi ter otroško verni!

Kaj stokamo, da nam tujina vrača samo brezversko inteligenco? Kaj dolžimo vsega Prago in Dunaj in doktorat in jus in druge izkušnje? Tujina je res pisana mati, — a vendar štejemo enkrat in opazujemo, pa se bo mogoče pokazalo, da se ne vrača domov nič več brezvercev (pri današnjih razmerah namreč!) kakor jih je šlo že brezvernih s srednjih šol na vseučilišča.

Treba je samo par dijakov, ki so se navzeli brezverskih nauk in od njih se jih okuži na stotine, saj se tako lahko verjame kaka neumnost, a od neumnosti koga odvrniti, ko se je enkrat oprijel, je križ božji.

Da se pa srednješolca tako lahko spelje na led, je krivo to, ker jih je tako malo, ki se privatno, doma kaj pečajo z zagovori naše vere in ugovori proti napadom od strani nasprotnikov. Dijak dobi že itak v šoli neko antipatijo proti predmetom, ki se jih uči v šoli, navadi se jih izven šole prezirati, na čemer je

pač kriva nezmožnost učiteljeva ali pa predpisan učni način. In to se opaža posebno pri verouku. Večinoma povsod, ako nima res zmožnega veroučitelja, — ki so žal tako redki — prezira dijak ta predmet, uči se ga samo kolikor se ga mora in še takrat nič ne misli, ker ga ni nihče uvel v to, kako naj misli z veroukom, ker mu ni nihče povedal, kakšen pomen ima ta predmet. Učitelj in učenec, oba ne razumevata svoje vloge, zato na obeh straneh nezadovoljnost z drug drugim, ker ne eden ne drugi neče biti kriv slabega uspeha, le da se nazadnje še mogoče dobe modrijani, ki vso krivdo zvrnejo na predmet in velepametno sklepajo: Ven ž njim!

Na gimnaziji na ta način dijak ne pride do tega, da bi se resno pečal z ugovori in zagovori svoje vere, ko je pa zunaj — in takrat je dostikrat že prepozno — začne čitati tudi tozadevne reči in po dolgem času šele spozna pomen in važnost tega nekdanjega zaničevanega predmeta. Sedaj pa vzemite dijaka, ki je že na gimnaziji vsled svoje lahkomišelnosti in lahkovernosti, — Bog ne daj, da iz prepričanja, — izgubil zaklad vernosti. Verouka na gimnaziji se ni učil, ker mu je bil antipatičen, privatno se za taka vprašanja ni briga, ker je bil — preotročji. In ko je bil otrok, je po otročje ponavljal protiverske fraze, ki so ga jih naučili drugi, sedaj pa, ko je odrasel in čuti v sebi potrebo samostojno misliti in razumevati, svojega položaja ne razume, ker je ves omrežen s predsodki in lažmi, ki jih je nabral še v mladih letih. Sedaj pa zgrabi za knjige o verstvu, o katolicizmu, o postanku in cilju vsega in o vsem mogočem; vabeči naslovi mamijo, vsebina pa goljufa; on ne vidi kje je strup, požira vse vprek, tako mešanico, da mora nazadnje postati — brezkonfesionalen. Sedaj se pa spusti v pogovor s takim izobražencem in verskim in živlenskimi filozofom, pa mu ne prideš do živega, »ker je vse preštudiral, katoliške in protikatoliške pisatelje, in samostojno iz njih razbral, kaj je prav, kaj ne; kaj res, kaj ne.« Tega pa ne pove, kdo mu je bil komentar in posrednik katoliških avtorjev, ki v originalu še nobene nega videl ni.

Vidite, s takimi ljudmi je težko govoriti in težko izhajati, ker so — sami sebe goljufali. Na krivico, ki ti jo je prizadejal kdo drugi, prideš, težko boš pa prenesel, če nisi posebno trdne volje, da bi sebe nazval krivcem.

In tako vidite, je danes večja nevarnost za srednješolca, da izgubi vernost, kot pa za visokošolca, ki že vsaj kolikor toliko samostojno misli in je moral pri današnjih razmerah prestati večina že toliko notranjih in zunanjih bojov, da si zagotovi in utrdi prepričanje, — izjeme so ljudje brez volje.

Teh par vrstic je namenjenih v prvi vrsti srednješolcem, da se bodo tem jasneje zavedli svojega položaja. Naj se le ne zanašajo, Bog vé na kaj, ampak sodelujejo s svojim veroučiteljem, ker brez sodelovanja učencev je ves napor in trud učiteljev bob v steno. Vadite se pa tudi v praktičnem krščanstvu, ker tega bo čas vedno bolj zahteval od nas. Kdor se pa mlad navadi prezirati versko življenje, naj bo še tako dobro podkovan v teoriji, ne bo daleč pripeljal. Ravno praktično verstvo pa je, ki se ga srednješolec tako lahko, in navadno vsak, kolikor toliko navadi prezirati.

»Mi gremo na dan!«

François.

Glasnik.

Umrl je doma v Polhovem gradu 3. novembra t. l. filozof Jožef Peklaj, član »Danice«. Blagemu tovarišu naj sveti večna luč!

Slov. kat. akad. društvo »Danica« na Dunaju si je izvolilo za zimski tečaj 1908/9 sledeči odbor: predsednik iur. Janko Šiška, podpredsednik phil. France Stelč, tajnik phil. Ivan Mazovec, blagajnik exp. akad. Fran Muri, knjižničar iur. Ciril Sedej, gospodar iur. Ivo Pokoren.

Slov. kat. akad. tehn. društvo »Zarja« v Gradcu si je izvolilo za zimski tečaj 1908/9 sledeči odbor: predsednik iur. Fran Kovač, podpredsednik iur. Anton

Ogrizek, tajnik iur. Pavel Rupnik, blagajnik iur. Vencel Polak, knjižničar iur. Ivan Brozovič, gospodar med. Ivan Beuc, odb. namestnik med. Ludovik Kramberger.

Hrv. kat. akad. društvo »Hrvatska« na Dunaju si je izvolilo za zimski tečaj 1908/9 sledeči odbor: predsednik phil. Ljubomir Marakovič, tajnik med. vet. Ivan Tiljak, blagajnik phil. Ferdo Galović.

Hrv. akad. društvo »Domagoj« v Zagrebu si je izvolilo za zimski tečaj 1908/9 sledeči odbor: predsednik phil. Dimitrij Vac; odborniki: Deželić, Eckert, Milunić, Neuhold, Prstec; revizorja: Belić in Rogulja.

Slovenska dijaška zveza. Predavanja, ki so jih imeli člani »Slovenske dijaške zveze«:

Tov. iur. Ogrizek dne 13. sept. pri Sv. Emi »O razvoju kmečkega stanu«. Obenem je ustanovil »Mladiško zvezo« in aranžiral izvrstno uspehi mladiški tečaj; — 20. septembra je imel pri cesarjevi jubilejni slavnosti v Podčetrku slavnostni govor. — 27. sept. v čitalnici pri Sv. Križu tik Slatine »O važnih kmečkih vprašanjih«. — Popoldne isti dan v Šmarju pri Jelšah »O kmečkem vprašanju«. — 4. oktobra pri Sv. Emi »O narodnem vprašanju«.

Tov. med. Arnšek dne 25. avgusta na Gorenji Ponikvi »O mladiškem gibanju« in ustanovil istotam »Mladiško zvezo«. — 13. sept. aranžiral ravno tam »Občinskega tepčka«.

Tov. phil. Puntar 14. sept. v Postojni »O časopisju«. — 20. sept. v Galiciji pri Celju »Slovenci v dobi 60letnega vladanja našega cesarja«.

Tov. phil. Breznik v izobraževalnem društvu v Ihanu »O človeškem organizmu« dne 14. oktobra.

Tov. bogosl. Filipič v izobraževalnem društvu na Trati: 1. Zgodovinski razvoj socialnega vprašanja. — 2. Zakaj se izseljujejo Slovenci in kam se izseljujejo. — 3. Rafaelove družbe. — 4. Slovenski svobodomislec, slovenska mladina in slovenska izobraževalna društva.

Tov. tehn. Rueh je nabral za knjižnico Slov. dijaške zveze v Kostanjevici 450 knjig in 50 K. Otvorila se je dne 11. oktobra.

Tov. iur. Malnerič je aranžiral dne 8. septembra v Črnomlju tridejanko »Zaklad«.

Tudi klerikalna bisaga! — Od več strani smo čuli pritožbe, kako so nekateri radikalni dijaki izrabljali zadnje počitnice potovalno knjižico »Slovenske dijaške zveze«. Naznanilo se nam je n. pr. imeni dveh takih nesramnežev, ki sta hodila z našo listo v roki od farovža do farovža po Soški dolini in nabirala — kronce. Seveda sta vestno zatajila svojo liberalno dušo in se hlinila za strašno pobožna »klerikalca«, ker jima je tako boljše kazalo. Za danes imen še ne priobčimo, ali povemo pa, da bo »Slovenska dijaška zveza« že vedela zanaprej preprečiti tako zlorabo naše potovalne knjižice. Neusmiljeno bomo priobčili vsakega takega človeka s polnim imenom, da ga spozna vsa javnost. Radikalcem pa prav radi prepuščamo take čiste značaje.

Nabirajte jubilejne znamke! Tovariši, dijaki in somišljeniki! Znatni dohodek lahko naklonite »Slov. dijaški zvezi« in s tem pomagate obmejnemu Slovencem, ako nabirate jubilejne znamke in jih pošljete zvezi. Nabirajte torej povsod jubilejne znamke in jih pošljite zvezinemu predsedniku: Jurist Marko Natlačen, Dunaj, VIII., Strozgasse 42.

Slovanska Liga katoliških akademikov. — Za prve potrebe, ki jih ima Liga pri svoji ustanovitvi, je daroval premil. g. knezoškof ljubljanski 100 K. Takole pa piše premil. g. knezoškof v priloženem pismu: »Kolika tolažba za mene, ko vidim, da katoliški akademiki spoznajo potrebe in nevarnosti naših dni in jih je ravno to spoznanje napotilo v tesnejšo zvezo za obrambo in razvitek pravic slovanskih in resnic krščanskih. Le pogumno naprej!« — Za blagodušni dar in bodrivne besede se premil. g. knezoškofu najtopleje zahvaljujemo.

Pravila Lige so med tem tudi že potrjena; ustanovni občni zbor bo koncem novembra.

Listek.

Naš koledarček. — Kako je bil naš koledarček potreben in zaželen, kaže najbolj to, da je že skoro ves razprodan. Prijatelje in somišljenike, ki ga še niso nabavili, opozarjamo na to, da si ga lahko še pravočasno preskrbijo.

Dobiva se v »Katoliški Bukvarni« v Ljubljani, pri Florianu v Kranju in pri Krajcu v Novem mestu. Izvod stane 90 h.

»**Dijaški almanah**« se je precej zakasnil. O njegovem članku o veri kot privatni zadevi, primerjaj uvodnik v tej številki. Več o celém almanahu izpregovorimo prihodnjič.

Auf Österreichs hohen Schulen. Ein freies Wort an die christlich deutsche Bevölkerung Österreichs. Von Dr. Rectus. Wien 1908. — Ta 16 strani broječa brošura seznanja širše občinstvo s kulturnim bojem na avstrijskih visokih šolah v preteklem letu, zlasti z Wahrmondovo afero. Knjižica nudi marsikaj dobrega. Omeni kratko ustanovitev katoliških akademičnih društev ter kaže, da je večina svobodomiselnih akademičnih društev nastala pozneje kakor katoliška. Peča se z resolucijo nemškega svobodomiselnega dijaštva dne 8. marca 1908, da naj visoke šole prepovejo katol. društvom nositi kulér in orožje ter sploh ne dovolijo več ustanovitve novih katoliških društev. Čudi se slabosti voditeljev avstrijskih visokih šol, ki ne morejo napraviti reda, dočim je v Nemčiji lep mir po univerzah, dasi je tam 200 katoliških društev. Dijaštvo vseh barv praznuje včasih skupaj svoje slavnosti, in predsedniki se menjavajo po društvih, oziroma strujah. Protestantovski rektorji in profesorji pozdravljajo slavnosti katoliškega dijaštva ter se jih udeležujejo. Knjižica je namenjena nemškemu dijaštvu, zato udarja tudi zelo na narodno struno: Judje in Slovani so tisti »tertius gaudens«, ki se veseli, da so si Nemci med seboj v laseh. No, tu se je pisatelj zmotil. Slovani se niso veselili, da trpi vsled boja nemški narod (to je tudi še vprašanje), ampak veselili so se prilike udariti po katolicizmu. Kako velik strah ima pisatelj pred zvezo Judov in Slovanov, kaže stavek na st. 16: »Vielleicht wird einmal dann der Zeitpunkt kommen, wo die Gleichberechtigung, welche heute die deutschnationale Studentenschaft der katholischen deutschen versagt, der ersteren von den vereinigten Juden und Slaven nicht mehr zuerkannt wird.« No, tega pač ne verjame dr. Rectus sam, sicer ni vreden svojega psevdonima. I. D.

Protestant o katoliški cerkvi. Protestantovski univerzitetni profesor dr. Fr. W. Foerster graja v »Jahrbuch moderner Menschen« (Jhrg. 1907, str. 112 do 134) neznanstveno lahkomišelnost, s katero se zaganja toliko visokošolcev proti pristašem strank, ki zastopajo nasprotno mnenje. — Med drugim govori o katoliški cerkvi sledeče:

»Nihče naj ne misli, da je zastopnik znanstvenega presojanja, dokler ni preštudiral socialnih, psiholoških in pedagoških temeljnih vprašanj, s katerimi so v zvezi vse cerkvene naredbe, dokler ni prebral njenih klasičnih avtorjev in apologetov, dokler se ni povsem vestno prizadeval spoznati bistva in zmisel njene teorije in prakse. V sedanjí dobi se omikanci živahno zanimajo za verske običaje fidžijskih otočanov in Tibetancev. Glede katoliške cerkve pa vlada celo med resnimi možmi vnebovpijoče neznanje — in to o inštituciji, ki ni samo od danes do jutri, ki je ne vodi kaka sekta, par norcev ali par pedantov, temveč o inštituciji, ki je mati vse kulture, o njej, ki je navduševala tekom stoletij največje in najzrelejšje duhove in ki prištevata tudi danes med svoje pristaše pri vseh rasah nebroj resnih in izkušenih mož ter žená, o njej, ki tudi danes kaže v svojih redovih doma in na tujem občudovanja vredno požrtvovalnost, za katero jo zavidajo vsi, ki niso udje te inštitucije, javno in natihoma.« I. F.

masla 74-89
33-40

PRVI CVETI

Leposlovna priloga „Zore“

:: Izhaja na vsaka dva meseca ::

Cirilov:

... očem brez sanj ...

1.

Dejal sem grlici: prinesi
mi bilja, ki ljubav rodi,
pod indskimi cveté nebesi;
golob golči: ne znam poti!
Dejal sem orlu: Vzdigni krila:
po žarek vzpluj v nebesni hram,

da srca grud se bo talila:
veli mi ptič: poti ne znam!
Ti čuj, kragulj: izruj iz grudi
spoznanje bridko, bol pregrozno!
začni, zasekaj, se ne mudi;
a ropar-ptič veli: prepozno!...

2.

V bolesi temni pokopan:
moj drug je mrak, moj vrag je dan;
po nebu meteor šumi
v brezbrežnost večnosti ... Ko ti ...

Ko ti ... Od sten odbija mrak:
„proklet!“
V temo odet
se roga vrag ...

3.

Jaz svetle smehe bom sejal,
da boš ti bridke solze žela!
„O, da bi bridki kes spoznal,
prej ko prevar krdela!“

Zdaj luč zatisni in zaspi ...
Tvoj sin je srečo vzrl:
v oči so mrtve prišli sni,
O mati — jaz sem umrl ...

Zorislav:

Brodnik Matija.

Slika.

Kakor da je zavpil izza Gorjancev mlad fant nad starko Zimo, da naj vzame svojo belo haljo in se umakne proti severu, je ta tesno privila svojo belo obleko k sebi in zbežala iz Bele Krajine. In od Kolpe sem je, prihajala na njeno mesto mlada deklica, cvetoča Pomlad. Kakor da je samo življenje ž njo, je začelo kliti iz tal na tisoče cvetk. Vsa Bela Krajina se je prebudila iz spanja; na polju in travnikih, na njivah in vrtovih je vse oživel. Priden, neutrudljiv kmetič je izvlekel iz kolnice že skoro zarjavel

plug in odšel ž njim na njivo, da razorje pomlajeno zemljo; dekleta so začela pridno obdelovati svoje vrtove, da čim preje poženo na njih rdeči nageljni in razvesele srca brhkih mladeničev.

Da, deklica Pomlad je prinesla novo življenje v Belo Krajino in jo prebudila iz mučnih sanj o preteklih stoletjih. Krutih Turkov, ošabnih Francozov se je spominjala belokranjska zemlja v dolgem trimesečnem spanju, odeta s sneženo haljo. Na misel so ji hodili divji pohodi rdečehlačarjev; še zdaj so ji zveneli po ušesih pretresljivi klici mater, ko jim je Turčin davil otroke; še zdaj ji je bila v spominu rdeča kri, ki je tekla takrat v potokih po nji. O, imela je o čem sanjati draga domovina, romantična Belokranjska!

Ob temnozeleni Kolpi je stala majhna kočica, last brodnika Matije. Revna je bila ta koča, in reven njen gospodar. Na vseh koncih in krajih je zrlo iz nje ubošтво in revščina: streha je kazala sumljiva rebra; prednja stena se je zbočila na notranjo stran in pretila, da se vsak čas podere; velike luknje, da bi človek zdaj pa zdaj lahko potisnil svojo pest skozi, so gledale na eni strani v temno Kolpo, na drugi v prelepo Belo Krajino.

Težko je bilo Matijčetu prebivati po zimi v ti koči. Zeblo ga je, da bi kmalu zmrznil. Nič ni pomagalo, da je kuril celi dan; skozi luknje, dasi jih je mašil in mašil, je vseeno uhajala gorkota na plano in mraz notri. Ljudje so ga vabili, da naj se preseli v vas, a on jih ni ubogal. Ni hotel zapustiti koče, kjer mu je jeseni umrl oče, kjer je pred petimi leti izdihnila mati. In ko ga je nekdo vprašal, ga-li ni strah, se je v resnici razjezil prvič v svojem življenju:

»Koga me naj bo strah? Mar očeta ali matere?«

In skoro solze so ga polile pri spominu na ti dragi bitji, ki ju je v resnici bolj ljubil kakor svoje lastno življenje.

Po vasi je bilo razširjeno splošno mnenje, da je Matija pust in oduren fant. V družčino ne zahaja, deklet se ogiblje, vedno premišluje o svoji usodi. Fantje, dekleta in sploh vaščani niso dosti govorili ž njim. Kadar je prišel kdo k njemu, da ga prepelje, je odvezal čoln in odveslal na drugo stran. In če se je hotel dotični spustiti ž njim v razgovor, je odgovarjal vedno na kratko in zamišljeno.

»Kako kàj, Matijče?«

»Hm, bo žel!«

»Ali ti dosti nese?«

»Toliko, da se živi!«

Dospela sta do nasprotnega brega, in oni mu je plačal, če ni bil vaščan — vaščani so mu dajali biro — in odšel, čudeč se zamišljenemu Matijčetu.

* * *

Brodnik Matija je veljal torej za čudaka. Toda nekdo je pa le bil, ki je poznal Matijčeta skozi in skozi. Bila je to Škofova Rezika, hči bogatega vaščana, ki je imel obilo polja in gozdov in v hlevu nad dvajset glav

goveje živine. Vedela je Režika, da Matijče ni hudoben, da je mehkega in dobrega srca, da ni tak, kakršnega so ga risale vaše babnice in klepetulje. Edino ona je vedela, da Matijče ni sam kriv, da se je tako odtujil vsem vaščanom. Že kot deček ni smel zahajati med svoje sovrstnike, ker mu je to prepovedal oče, dobro vedoč, da ga bodo otroci bogatih starišev dražili z uboštvom in bi to imelo slabe posledice. Tako je odrasel v mladeniča, ne da bi bil stopil v dotiko z drugimi fanti, ki so začeli že popivati in vasovati.

Vse to je bilo Režiki znano in dobro ji je delo, ko so nekatere matere postavljale njega za vzgled svojim sinovom.

»Ej, saj ni tako hudoben, kakor se kaže!« so sklepale včasi deklice na potoku.

»Žaluje, žaluje po očetu!«

»Pravijo, da ima že precej denarja prihranjenega!«

»Mogoče, saj ne pije nikoli!«

»Takega bi jaz rada za moža!« je vzkliknila Režika, vesela te pohvale, ki se je tikala Matijčeta.

»Hoj, Škofova Reza ima Matijčeta! Reza — Matijče, hoj, lep par!« so zagostele deklice kot grlice.

»Ej, saj nisem mislila ravno njega!« je zardela Režika in se kesala, da je izrekla tako nepremišljene besede.

»Ne, ne! Ti ga imaš, pa ga imaš!«

Režika je jezna pograbila škaf ter odšla.

»Čuj, čuj! To moram povedati Matijčetu, bom videla, kakšen obraz bo naredil!«

»Le povej, le povej! O, lep par, on reven, ona bogata!«

In razšle so se, razgovarjajoč se o tej najnovejši novici.

* * *

Še tisti večer je nesla Petranova Mica to vest Matijčetu na nos.

»Ali se boš res ženil?«

»Ka—aj?«

»No, če se boš ženil?!«

»S kom? Mari s teboj, klepetulja?!«

»I, ne z menoj, ampak s Škofovo Rezo!«

»Kaj? Kdo je to rekel?« je zavpil Matijče in skočil proti Petranovi, da se je strahoma umaknila.

»I, i, sama je rekla, da te ima rada!«

Matijče se je vsedel nazaj na klopico in se globoko zamislil. Neko neznano, mehko čustvo mu je napolnilo vso dušo. Kakor v sanjah: Sama je rekla, da te ima rada . . . Oh, če je to res, če se ni Petranova zlagala? Ne, ni mogoče, saj je bila Režika ž njim vedno prijazna, saj je ž njo po očetovi smrti največ govoril in ji skoro vse zaupal . . .

Luna je splavala že visoko na nebo, ko je Matija še vedno slonel na klopici in mislil na Režiko. Glava mu je bila polna lepih mislij in

načrtov: Kupil bo s svojim denarjem par njiv, kravo in vinograd. Nekaj bo prinesla Rezika s seboj; in živelo se bo veselo, srečno in zadovoljno.

Matija se je zdramil iz zamišljenosti. Pogledal je na nebo: Tisoč zvezd, rdečih kot kri, rumenih kot cekini, je gledalo nanj; veličastna luna mu je sijala naravnost v obraz, kakor bi hotela reči: »Srečno boš živel, Matija!«

Matijčetu je postalo mehko pri srcu. Ozrl se je po Beli Krajini, obsijani od bledih luninih žarkov.

Mirno spanje je spala ožja njegova domovina in on jo je motril z veselozačudenim pogledom. Še nikdar se mu ni zdelo tako krasna, tako čudovito lepa. Bledi mesec je obseval vasico v obližju, temni gozd v daljavi, rosno planjavo pred njim . . . Zdelo se mu je, da čuje v daljavi, v gozdu, lahen šepet . . . Gotovo so vile, o katerih je čul že toliko praviti. Polje se ni ganilo, srebrni biseri so se svetili na zelenih travicah in delali planjavo podobno raju, kjer je baje vse posejano z biseri . . . Kolpa je rahlo šumela in se vila kakor kača po polju . . .

Matija je gledal in se čudil. Začutil je v srcu, kako ljubi to zemljo, kako mu je prirastla k srcu ta ožja domovina. Stresel se je pri misli, da bi moral zapustiti svoj rodni kraj; ni mogel razumeti, kako nekateri z lalikim srcem zapuščajo to zemljo in odhajajo v daljno Ameriko za srečo . . . »Ne, ne hotel bi te zapustiti, za vse svet ne!« je vstajalo v Matijeви duši.

Odšel je v kočo in se vlegel na trdo ležišče. Podprl si je glavo z roko in zrl skozi majhno okno na plano; v sobi je bilo napol svetlo, ker je kukala notri luna radovedno pri oknih in špranjah, spi li njen znanec, brodnik Matija. A on ni spal. Misli so hitele k Reziki, odtod k čolnom, h Kolpi in zopet k Reziki. Šele proti jutru so mu začele trepalnice lesti skupaj, in glava mu je omahnila na ležišče. Brodnik Matija je zaspal; sanje pa so mu obiskale Reziko.

* * *

Počasi so tekli dnevi Matijčetu po onem večeru. Nestrpno je pričakoval, kdaj bo prišla Rezika, da jo prepelje. Toda zastoj je čakal. Minuli so dnevi, minuli so tedni, potekel je v večnost celo mesec, ne da bi prišla Rezika Matijčetu pred oči. Kdo drugi bi se na njegovem mestu razjezil, toda njemu ni prišlo niti na misel, da bi se jezil na Reziko. Zakaj naj bi se pa tudi jezil nad njo? Gotovo ima mnogo dela in ne utegne priti, ali pa nima ničesar opraviti na hrvaški strani. Matijče je mirno in tiho čakal. Prišlo mu je na misel, da bi šel zvečer, in potrkal na okno, poklical Reziko in ji razodel svojo ljubezen. Toda pri sami misli, da je morda laž, kar je povedala Petranova, da ga Rezika ljubi, se je stresel. Lepše, veliko lepše se mu je videlo ljubiti tako na skrivnem, da o tem nihče ne vé.

In posedal je ob tihih, mirnih večerih na klopici pred kočo, opazoval temno Kolpo, občudoval krasno naravo in mislil na Reziko.

Tiste dni po Veliki noči pa je naenkrat počil glas, da snubi Papežev France Škofovo Reziko. Ta usodepolni glas je dosegel tudi Matijčeta.

»Ka-a-aj?« je zazijal in topo pogledal Meto iz Krstine, raznaševalko novic na Belokranjskem in klepetuljo prve vrste.

»No, omožila se bode! Ali je to kaj čudnega? Kaj si pa tako zazijal, ali ne veš, da se mladi ljudje radi ženijo, in da me starke posredujemo med zaljublenci in jih ženimo, samo da malo odrastejo? Tudi med Francetom in Reziko sem jaz posredovala, le da . . .«

»Molči, baba! Če ne, ti izbijem še tistih par zob!«

»Kaj, kaj? Jaz, jaz, baba?«

»Klepetulja, prokleta!«

»Jezus, Jezus, še preklinja me! O, kaj sem jaz sirota doživela na stare dni! Ta mladič, ki se ga še mleko drži krog ust, me proklinja, zmerja s klepetuljo, z babo, oh!«

»Poberi se, če ne te vržem v Kolpo!«

»O, mati božja trifarška!«

In Meta je pobrala svoje stare kosti in odhitela v vas razširjat naj-novejšo novico, ki se je zgodila v blaženi Béli Krajini: Brodnik Matija, ta mladič, jo zmerja s klepetuljo, z babo; ji celo — Bog in Mati božja trifarška mi odpustita grehe — pravi prokleta.

Matija pa je sedel potrtn na klopici pred kočo. Temne misli so mu rojile po glavi. Čutil se je najnesrečnejšega pod solncem. Tedaj se je na-enkrat spomnil, da Reziki pravzaprav še ničesar zinil ni o svoji ljubezni. Hipoma mu je bilo jasno, zakaj misli Rezika na možitev.

»Moram ji povedati, moram, o svoji ljubezni, saj me ima ona tudi tako rada, kakor jaz njo!« si je mislil ubogi Matijče in sklenil, da pojde ponoči pod okno Rezikino, da ji odkrije svojo vročo ljubezen.

* * *

Bleda luna je sijala in obsevala temno postavo našega brodnika, ko se je plazil pod okno Rezikino. Sicer ni bilo luni to nič nenavadnega — oj, koliko takih prizorov je že videla; koliko ljubezenskih spletk so že gledale njene bistre oči, koliko poljubov je bilo že oddanih v njeni navzočnosti. In tudi koliko hudobije in pregrešnosti se je storilo za časa njene ponočne vlade! Vse to je vedela luna, — vendar pa je danes posebno pozorno obračala svoje oči za Matijčetom. Jasno je svetila in se v duhu že veselila zadrege, v kateri bo odkril Matijče svojo ljubezen.

Matijče je došel do Škofove hiše. Naslonil se je na staro jablano in dolgo časa premišljal, ali bi, ali bi ne.

Slednjič se mu je srce vendar ohrabrilo. Vzel je lestvico izpod kozolca ter jo prislonil k podstrešnemu okencu. Počasi je zlezel gor, potrkal na okno in s trepetajočim glasom šepnil: »Rezika!«

Molk.

»Rezika! Oglasi se, jaz sem, Matijče!«

V sobici se je čul majhen šum in čez nekaj časa se je okence odprlo.
»Rezika, ali boš huda, ker sem prišel k tebi?« jo je prašal s tihim glasom.

»Ne bom!« je odgovorila Rezika.

»Ali je res, da se boš možila?«

»Snubi me res! Tudi oče me silijo!«

»Oh, Rezika! Kako te imam rad!«

»Saj ga ne vzamem rada! Le očetovi volji se moram pokoriti!«

»Ali bi mene ne hotela vzeti?«

»Bi, toda ti nimaš premoženja, ni denarja!«

»Pa te imam tako rad! Bolj kot France!«

(Dalje.)

Ocene.

Beseda mladim prijateljem. — Vam, mladi prijatelji, so namenjeni »Prvi cveti«, da dobite tu priliko, kjer lahko poskusite svojo pisateljsko zmožnost; semintja pa bodo prinašali tudi sestavke iz dozorelih peres. Le pridno pošiljajte svoje »prve cvete« v oceno; mi bomo skrbeli, da bo vedno poučna. »Zorin« namen ni in ni bil namen gojiti leposlovja v kakem večjem obsegu, vendar pa je pri naših razmerah neizogibno, da se je morala tudi na to ozirati in priobčevati semintja leposlovne sestavke. S »Prvimi Cveti« pa si je ustanovila oddelek, pri katerem bo vso skrb posvetila leposlovnim poizkusom mladih prijateljev. Pridno pošiljajte svoje sestavke in pesmice v pregled, lahko se obrnete tudi z vprašanji tičočimi se leposlovja na nas, radi vam bomo ustregli. Uredn.

Jovan Danič Slavkov. — Poslali ste nam precej pesmi, a vkljub temu je težko izreči sodbo o Vaši umetniški zmožnosti. Življenje se Vam giblje še v ozkih mejah; niste še menda dosedaj doživeli večjih peripetij v življenju, da bi si sami določevali pot, da bi sami stali klubujoč v sredi življenja, čigar valovi od vseh strani butajo v Vas in Vas hočejo odnesti v eno ali drugo smer. Toda baš to je tisti trenutek, to so razmere, ki se v njih umetnik zave svoje osebnosti in svoje naloge in si skuša sam določiti prihodnost. Zato ne najdemo v Vaših pesmih in navadno sploh v proizvodih naših mladih srednješolskih prijateljev onih markantnih osebnih potez, ki bi posebno vzbujale pozornost in zanimanje. Iz vseh teh pesmi veje tisti duh, tisto razpoloženje, ki smo v njem živel pred nedolgo časa tudi mi, duh srednješolskega lepega življenja, polnega neke nejasne nedoločene poezije; predvsem preveva srce mladega fanta ljubezen do naroda, ki jo vzpalijo v srcu vseh mladih Slovencev Jenko, Gregorčič, Meško in drugi naši geniji; dalje živi dijak navadno v zelo ozkem stiku z narodom in njegovo poezijo in to najde v njem tudi lep odmev, brez ozira na to, da ga tudi šola navaja, da v to smer obrača svojo pozornost; razven tega je v tem prehodnem položaju, ki ga živite, ko vse kipi v duši, ko doživljate vedno več novih vtisov, ko trgate stare vezi in Vas vlečejo nove, — v duši dijakovi neka smer, ki stremi za tem, da se dijak poglobi sam vase in skuša po možnosti rešiti probleme, ki mu v toliki množini razburjajo misli. To prizadevanje, ti poskusi brez pravega načrta in brez jasnih ciljev in seveda od začetka tudi brez vidnih uspehov, vse to se zrcali v mladi dijaški poeziji... Zato pa v taki dijaški poeziji ni pričakovati kaj samostojnega, za trajno veljavnega, ker je le produkt viharne prehodne dobe. —

Po tem, kar sem ravnokar povedal, ki velja istotako za Vas kakor tudi za Vaše več ali manj srečne tovariše na slovenskem Parnasu, se Vam pač ne bo zdelo preveč čudno, če Vam povem, da v Vaših pesmih nisem našel ničesar, kar

bi Vas prav špeciálno označevalo pred drugimi Vašimi tovariši; vse, kar ste nam poslali, je le nekak odmev ali spomin na tisto, kar ste čitali, ne pa doživeli; Nemec bi rekel, da je to »Nachempfindung«.

Podobna misel, kot ste jo izrazili v »Roži«, se dobi pri mnogih naših pesnikih, recimo pri Jenku, čigar ritem ste tudi posnemali, kajne! Sicer to ni nič slabega, kajti vsak se mora učiti in tako tudi Vi; obenem pa morate seveda stremeti za tem, da se osamosvojite, da bodeite vstvarjali iz svoje duše, da napravite kaj, kar bodeite lahko s ponosom imenovali svojo last, košček svoje duše. — Isto velja za »Dom na tujem«. To smo brali že pri Gregorčiču, Mešku in Jenku, le v nekoliko drugačni obliki. Težišče Vaše pesmi, ki ste ga tudi še prav posebno hoteli poudariti v naslovu, je obenem tudi hiba pesmi:

Oj, jasni grobovi, prejasni,
ki v tuji deželi ležé,
oj, dom, kjer vaš bil je začasni
na tujem . . . zdaj trupla trohné.

Kaj ste hoteli povedati v prvem verzú z besedico »jasni«. In v tretjem verzú govorite o »začasnem« domu, kar nam tudi ni popolnoma jasno in ne vemo, kaj ste hoteli s tem izraziti. Morebiti krščansko resnico? To bi bilo sicer lepo, vendar bi pa motilo harmonsko celoto, ki mora biti v vsaki umetnini. Morebiti ste rabili to samo zaradi rime? Nečem sicer ničesar trditi, vendar se mi zdi, da ste tu zagazili na tisto nevarno mesto, ko zunanja oblika uklene pesnikovo misel tako, da postane umetnina nejasna. Pesem »Soča«, posebno verzi:

»Soča ob meni šumela,
mesec na nebu sijal« —

nas spominjajo na znano narodno pesem. Narodna pesem izraža nekaj, Vaša pa — nič. Zdi se mi, da samo to, če se Vam je zdela Soča čista kot kristal in če Vam je bilo hudo pri srcu — zakaj Vam je bilo, tega ne poveste! — pač ni vredno, da se opeva v pesmi. — »Ospeli cvet« je čustvena pesem, ki odgovarja precej pozni jeseni, ki živimo v njej. Vendar bi pa pripomnil, da če posnemamo narodno pesem, jo posnemajmo samostojno, to se pravi, da položimo v tako pesem tudi kaj svojega, sicer lahko nastane umotvor, ki je žalibog le profanacija naše prelepe, tako globokočustvene narodne umetnosti.

Človek mora ohraniti vedno pravo mejo med idealom in med praktičnimi razmerami. To bi bila nekako glavna misel, ki se mi je pojavila pri čitanju Vaše pesmi »Ideal«. Ideali, najvišji in najlepši, se dobe v našem svetovnem naziranju in ti ideali »ne potope« nikdar! O tem smo prepričani! Seveda ima vsak še drugo, bolj človeško strah, tu je pa treba biti v izberi idealov previden in ogibati se ekstremov, v čemer posebno mladi ljudje tolikokrat greše.

»Ob jezeru« je nejasno in tudi v formalnem oziru slabo. Poskušal sem na vse mogoče načine skandirati, pa ni šlo. »To lek mojih je srčnih ah! ran!« — Ali ne čutite, kako je ta »ah« prisiljen in neokusen. — Pesem »Plam« mi je nejasna. Predvsem se varujte besed, kot »plam«. Koseskenu so ploskali za take pristrizženke — toda danes — ne! — Splošno bi Vam še omenil, da Vam še ni popolnoma jasna raba posameznih besedi. Besedico »pa« rabite zelo velikokrat, kadar bi Vam sicer zmanjkala ena stopica v verzú; rabite pa to besedico tako, da nastane popolnoma neprimeren adverzativni pomen. (»V boli pa svoji«... »ospel se pa cvet«...) — Za besedico »ah« sem Vam že omenil. Dalje tudi niso kaj posebno čislane rime, ki jih kujete iz posameznih glagolskih končnic; takih rim se lahko napravi na cente. Treba je kaj samostalnjšega, pristnejšega. Vzemite si n. pr. za vzgled Otona Zupančiča. Če hočete biti moderni, ni treba pisati vsakega verza v začetku z veliko začetno črko, ampak se lahko držite splošno veljavnih pravil. Poglejte v naše moderne! — Pošljite nam še kaj in veselilo nas bo, če bomo zapazili napredek.

Izor Etran. Vaše pesmi napravijo precej ugoden vtis. Zdi se, da imate v sebi tisto hrepenenje po nečem novem, boljšem, poleg tega pa tudi energijo, ki jo potrebuje človek na svoji poti k ciljem. Bodite le vedno bodri in neutrudni in potem Vam »vihre ne potro vesel«. Poznamo tisto hrepenenje, ki ste ga precej

dobro izrazili v pesmi »Te črne noči«, tisto hrepenenje, ki spi v srcih mladih ljudi, a se zbudi naenkrat in bukne z vso silo na dan. »Pa jih ni nikjer — vodilnih mi zvezd«... — tožite. So tu, dragi prijatelj, vodilne zvezde, in upam, da jih kmalu uzrete popolnoma jasno, da jih že slutite. Pesem »Ivas?« mi ni ugajala; človek pričakuje vse kaj drugega, naposled pa dobi vtis, da ste motiv takorekoč za lase privlekli v pesem. Stvar bi se dala na drugačen način mogoče lepše izraziti. »Moči dežek«... bi nam splošno ugajala, čeprav se nam zdi, da je Vaše čustvo nekoliko prištudirano. Nekaj bi pa le opomnil, kar se mi zdi važno. V zadnjem času se uvajajo v naš jezik tujke, posebno iz ruščine, ki pravzaprav ne vemo, kaj pomenijo. »Batjuška« je izza Zupančiča postal pri nas modern in se rabi v zvezah, kjer popolnoma nič ni mestu. Pri Vas se je to zgodilo pri imenu »hetman — mlad kozak«, kar Vi istovetite. Čitajte Sienkiewicza, kjer je jasno povedano, kaj so bili hetmani in kako ulogo so igrali. — Ker smo že pri tej pesmi, naj Vas takoj opozorim na rusko literaturo, ki se mi zdi, da se zanimате zanj. Le po tej poti naprej. To je najboljša šola za mlade slovanske umetnike. »Ob pozni uri« mi že še ugaja, a vendar ni za natisk. So pač težave s kompozicijo, kar ste menda čutili sami. Dve dejanji, eno na mrzli cesti, drugo v sijajni plesni dvorani, tu muka in nesreča, tam brezmejno veselje, nad vsem pa tista ravno-dušna lepa noč, ki se zdi, da se ne briga za nič, kar se godi v njenih krilih, ki z nekim preziranjem zre na pritlikave zemljane... To bi se dalo v mali črtici ala Turgenjev »Poezija v prozi« veliko lepše obdelati. — Formalna stran Vaših pesmi je zadovoljiva; menda ste si vzeli nekoliko za vzgled Aškerca. Pošljite še kaj!

Poljanovič. — **R. P.** Vaš sonet »Studenec življenja« mi je splošno ugajal. Misel, ki ste jo hoteli izraziti, je lepa; saj je to naša vodilna misel! Toda formi pa niste kos! Sonet je eden izmed najtežjih pesniških oblik in največji geniji so merili v sonetu z različnim uspehom svoje moči. Na par mestih Vašega soneta sem se spomnil na sličnosti iz Prešerna. Apostrof je, kakor Vam bo znano, od Stritarjevih časov sem pregnan iz naše literature. Poskusite se mogoče v lažjih oblikah!

T. — »Bog ne pusti več, ne pusti!«... Sami ne smemo pustiti in potem šele nam bo Bog pomagal. Vsak ima tu svojo nalogo, dijak, politik, gospodar, delavec in nemalo ulogo ima pri tem ženska, posebno mati, ko se gre za vzgojo mladine, ki je prihodnost našega ljudstva... Vidite na koliko strani se Vam odpira perspektiva. Tu treba govoriti odločno novo besedo. To pa, kar smo čitali v Vašem proizvodu, se dobi pri Jenku, Gregorčiču... Skušajte v tej naznačeni smeri in odprla se Vam bo cela vrsta problemov, ki jih skušajte rešiti osebno, samostojno. Veselilo nas bo, če se bomo prepričali o napredku!

Zorislav. »In cruce salus«. Vaše stvari, ki jih pošljete, dokumentirajo jasno, da imate lep talent, ki se Vam ga mora takoj priznati. Črtica pa vendar ni zrela za natisek. Nejasen nam je tisti trenotek, ko Leon v razburjenosti sproži samokres. Zakaj naj bi kroglja zadela ravno Krista? To ni verjetno! Zgodba se nam ne zdi v vsakem oziru dobro utemeljena. Pišete z neko živahnostjo in temperamentom, ki ga občudujemo. Sicer pa sami menda ne verjamete, da bi to zanimalo čitatelje »Zore«. Napišite kaj iz dijaškega življenja, ki se vendar v njem gibljete, kjer ste doma. To bo zanimalo!

F. S. B. — **Zakojca.** Vaša »Lavorika« Vam zaenkrat še ne prinese lovorik v pesniškem svetu. S tem Vam seveda nikakor nočem odrekati zmožnosti — nasprotno! Zmožnost imate. Toda čemu spravljati v svojo poezijo Prešerna in njegovo življenje. Možje, ki so celo življenje zakopani v knjigah, si niso na jasnem o marsikaterih problemih, ki jih Vi rešite z neko nenavadno lahkoto. Pesem, ki jo položite Prešernu v usta, je anahronizem, ne spada v tisto dobo, pač pa je neko jecljanje za čustvi, ki dandanes prevevajo naša srca. Skušajte v drugi smeri poskusiti svoje zmožnosti, ki Vam jih nikakor nočem odrekati, in prav veselilo nas bo, če bo mogoče kaj priobčiti v »Zori«.

J. M—c.